8 ИЮН 1992

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЯ ҚАМАРИЯ, 1412 ЙИЛ, ЗУЛ-ҚАЪДА, 21-КУН.
ШАМСИЯ, 1371 ЙИЛ, ЖАВЗО, 2-КУН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг рўзномаси

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган — 1992 ЙИЛ 23 МАЙ, ШАНБА, 99-СОН • 350 • — НАРХИ: СОТУВДА 1 СЎМ 50 ТИЙИН.

ТАШВИШЛАР ОРТДА ҚОЛДИ

АНДИЖОНДА юз берган зилзила ва табиий офат оқибатларини бартараф этиш учун кекса-ю ёш ғайрат кўрсатаяпти. Жабрдийдаларга барча эҳтиёжбоп буюмлар, озиқ-овқат маҳсулотлари ўз вақтида етказилиб берилаётир. Янги бинолар, ўқув муассасалари қад ростлаяпти. Бу ерда, Президентимиз Ислом Каримов таъкидлагандек, тез орада янги қишлоқлар пайдо бўлади. Бунинг учун ҳамма бир ёқадан бош чиқариб ишлаши, жасорат кўрсатиши лозим.

— Биз қулаган деворлар, йиқилган уйларни тиклашда ҳашар йўлидан фойдаланаяпмиз — дейди Избоскан райони ҳокими, зилзила оқибатларини бартараф этиш райони штабининг раиси Умрзоқжон Ибрагимов. — Ахир халқимизда бирлашган ўзар, деган гап бор.

Зилзиладан талофот кўрган жойларда ҳаёт изга тушаяпти. Корхоналарда ишчилар яна маҳсулот ишлаб чиқара бошладилар. Жала, селдан зарарланган жойларга қурилиш материаллари, ишчи механизмлар юборилаётир. Шубҳасиз, тез кунларда ташвишла дамлар ортда қолади. Ғам-андуҳлар унутилади.

Ф. ШОДМОНАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

● СИЗ кўриб турган суратларда Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг Андижонга ташрифи нафаси акс этган. Бу кунлар андижонликлар қалбида узоқ сақланиб қолади. Ташвишли онлардаги бир оғиз илиқ сўз ҳам юракка муҳрлангусидир.

А. МИРЗАЖОНОВ суратлари.

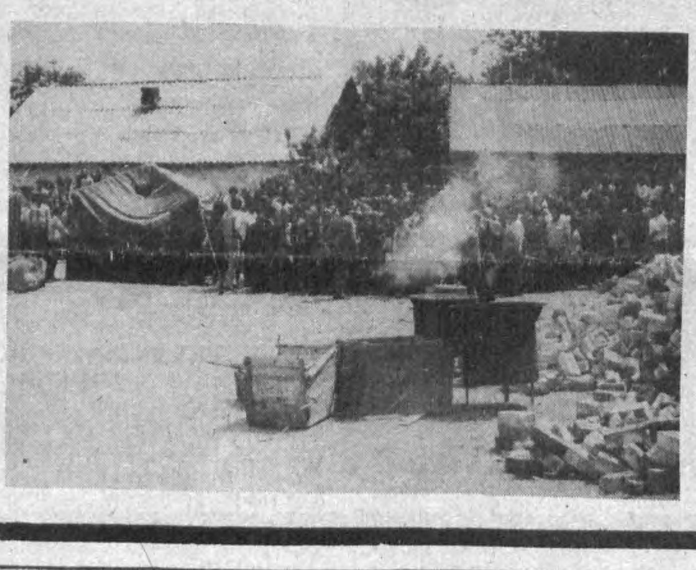

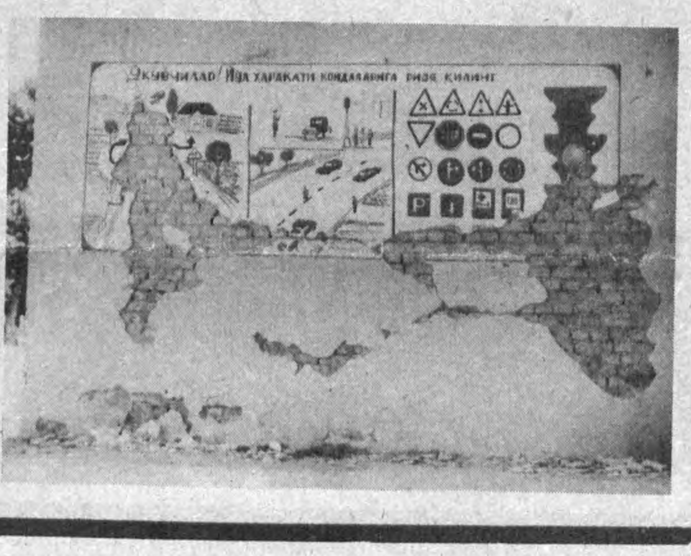

МЕҲМОНЛАР ҚАБУЛ ҚИЛИНДИ

Кеча — 22 май куни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси Ш.М. Йўлдошев Америка Қўшма Штатларининг таниқли жамоат арбоби, АҚШнинг СССРдаги собиқ элчиси Аверелл Гарриманнинг рафиқаси Памела Гарриман хоним бошчилигидаги жамоатчилик делегациясини қабул қилди.

Олий Кенгаш раиси суҳбат давомида республикамизда ҳуқуқий давлатни ташкил этиш йўлида олиб борилаётган саъй-ҳаракатлар, парламент фаолиятини такомиллаштириш бўйича қилинаётган ишлар, бу борадаги тажрибалар ҳақида батафсил гапириб берди. Турли мамлакатлар парламентлари билан ўзаро алоқалар кучайиб бораётганлиги, қонун чиқарувчи ва ижроия органлари фаолиятини уйғунлаштириш, бюджет ва солиқ сиёсати қандай юритилаётганлиги хусусида алоҳида тўхталиб ўтди.

Суҳбатда меҳмонларни қизиқтирган кўпдан кўп саволларга жавоб берилди.

Мулоқот чоғида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши комитетларининг раислари П. Қодиров, Т. Ешимбетова, А. Аъзамхўжаев ва бошқа расмий кишилар иштирок этдилар.

С. МУҲИДДИНОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

КЎРГАЗМАДА БЎЛИШДИ

Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги қурилиши Давлат қўмитасида халқ истеъмоли моллари кўргазмаси очилди. Унга қўйилган маҳсулотларнинг аксарияти тармоқ корхоналарининг чиқиндиларидан тайёрланган. Кичик корхоналар, ёрдамчи хўжаликлар ишлаб чиқарган уй-рўзғор буюмлари, қурилиш, техника асбоб-ускуналарининг 147 хили намойиш этилмоқда.

21 май куни бу ерга Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Абдуҳошим Муталов, бош вазир ўринбосари Исмоил Жўрабеков ва вазирликларнинг раҳбарлари ташриф буюрдилар.

— Эндиликда республикамизга 62 фоиз маҳсулотларни четдан олиб келишликка йўл қўйиб бўлмайди, — деди Республика Бош вазири А. Муталов кўргазмадан олган таассуротларини ўртоқлашиб. — Шунга ўхшаш кўргазмаларни кўздан кечиргач, ўзимизнинг ички имкониятларимиздан фойдаланган ҳолда кўплаб маҳсулотлар ишлаб чиқариш мумкинлигига амин бўлдик. Ҳукумат ишбилармонлар учун қулай шароитлар яратаяпти. Энди улар учун солиқ ставкаси 18 фоиздан 12 фоизга туширилди.

М. НАЗАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

МУҲИМ МАСАЛА

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасида кенгаш бўлиб ўтди. Унда бу йил машинасозлик комплекси корхоналарида халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш масалалари муҳокама қилинди. Кенгашда Ўзбекистон йирик бирлашмалари, концернлари, уюшмалари ва банкларининг раҳбарлари ҳамда бош мутахассислари қатнашдилар. Кенгашни республика Бош вазири А. Муталов бошқарди.

(Ушбу кенгаш ҳақидаги ҳисоботни газетамизнинг навбатдаги сонида ўқийсиз).

ЎЗБЕКИСТОН ВАТАНИМ МАНИМ

МУХБИРЛАРИМИЗ ВА РЕСПУБЛИКА МИЛЛИЙ АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ ХАБАР БЕРАДИЛАР

МАШРАБГА БАҒИШЛАНДИ

● Кеча Навоий номидаги адабиёт институтида Бобораҳим Машраб ижодига бағишланган илмий анжуман бўлди.

Унда сўзга чиққан адабиётшунос олимлар ва адиблар шу пайтгача шоир ижодини талқин этишда айрим хатоликларга йўл қўйилгани, унинг қаламига мансуб «Мабдаи нур» асарини ҳам бошқа ижодкорга нисбат бериб келингани ҳақида гапирдилар.

Анжуманда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Б. Назаров қатнашди.

БИРАКАЙИГА БЕШ ПАҚИР ҚОРИШМА

● Тошкентдаги машинасозлик конструкторлик бюросида тайёрланган бетон қориш машинаси якка тартибда уй қурувчиларнинг ишини анча енгиллаштиради.

Биракайига беш пақир қоришма тайёрлашга мўлжалланган машина қўлда айлантирилади, уни бир жойдан иккинчи жойга осонгина кўчириш мумкин. У айниқса, боғ уйлари қурувчилари учун қулай. Бордию қисмларга ажратилса, енгил машинанинг юкдонига бемалол сиғади.

МАРҲАМАТ ДАЗМОЛИ

● Марҳамат Электротехника заводида ички имкониятлардан самарали фойдаланилмоқда.

Корхонада электр дазмол тайёрлайдиган цех ташкил қилинди. Маҳсулотнинг дастлабки тажриба туркуми чиқарилди. Йил охиригача савдо тармоқларига 20 мингта дазмол жўнатилади.

ҚИШЛОҚДА СОЧИҚ ЦЕХИ

● Урганч районидаги Калинин номли жамоа хўжалигининг Чаккашоликор қишлоғида сочиқ цехи очилди.

Унинг маҳсулоти аҳолига манзур бўлмоқда. Сочиқ тўқиш чуун хом ашё Ҳазорасп ип йигирув комбинатидан олиниб, Бухоро вилоятидаги корхонада бўялгач, цехга келтирилмоқда. Яқинда хом ашё шу ернинг ўзида бўяладиган бўлади.

БОБУР ЮРГАН ЙЎЛЛАРДА

● Заҳириддин Муҳаммад Бобур номидаги халқаро илмий экспедиция йўлга чиқди. У Бобур юрган йўллардан ўтади.

Бундан мақсад ҳозир Афғонистон, Эрон, Туркия, Покистон, Ҳиндистон, Бангладеш ва бошқа мамлакатларда яшаётган Бобур авлодларини излаб топиш, бобурийлар ҳақидаги халқ орасида сақланиб қолган ривоятларни тўплашдан иборат.

«САНДВИГ» ВА ОЛТИНСОЙ

● Кўпгина хўжаликлар транспорт етишмаслиги ва бошқа қийинчиликлар туфайли эртаги сабзавот ҳосилини тўла йиғиштириб ололмай доғда қолишмоқда.

Сурхондарё вилоятида бу муаммони қисман ҳал қилишга муваффақ бўлинди: яқинда бу ерда майиз ва қуруқ мева тайёрлайдиган Олтинсой заводи ишга туширилди. Заводда Италиянинг «Сандвиг» фирмаси ишлаб чиқарган линия ўрнатилган. Унда сабзавотни ҳам қуритиш мумкин.

ҲОЙНАҲОЙ, ЭНДИ МОЙ КЎПАЙСА КЕРАК

● Озиқ-овқат саноати лойиҳа-конструкторлик Ўрта Осиё илмий тадқиқот илмгоҳи мутахассислари ёғ олиш учун мўлжалланган чигитни дастлабки қайта ишлайдиган янги линия яратдилар.

Кўп кўрсаткичлари жиҳатидан у мамлакатимизда ва чет элларда ишлатилаётган бундай линиялардан афзалдир. Линия бир кеча-кундузда 400 тонна чигитни қайта ишлайди. Республика ёғ-мой комбинатларида ўтказилган синовлар янги линияни қўллаш мой чиқишини анча кўпайтиришини кўрсатди.

ЮЗТА МАШИНА УЧУН

● Хоразм вилояти Боғот райони марказида юзта машина тўхтайдиган автостанция қурилди. У Урганч-Бухоро трассаси йўлида жойлашган.

Бу йўлдан ўтувчилар учун қулайликлар яратилган: кенг кутиш зали, дам олиш хонаси, буфет, буюмларни сақлаш хоналари, алоқа бўлими бор. Автостанцияни қуришга «Хоразмтранс» бирлашмаси жон куйдирди, уни «Хоразмсовхозводстрой» трести жамоаси тиклади.

11 МИЛЛИОН ДОЛЛАРЛИ ШАРТНОМА

● Чехословакиядаги «Инвеста» фирмаси Ўзбекистонга тўқимачилик асбоб-ускуналари етказиб бериш учун шартнома тузди.

Бунинг ўрнига Чехия ва Словакия Федератив Республикасига пахта толаси етказиб берилади. Шартнома қиймати АҚШ доллари ҳисобида 11 миллиондан ошади. Ўзбекистон томонидан уни «Узпроммашимпэкс» ташқи савдо бирлашмаси имзолади.

АЙТИНГ, АЙТИНГ ЧЎЗИЛМАСИН

Мутахассислар берган маълумотларга қараганда, бултур сўнгги чигит 5 июнда қадалган. Бу йил қандай бўларкин? Чунки дамба-дам жумҳуриятнинг гоҳ у ерида, гоҳ бу ерида ё дўл, ё сел ёғиб турибди. Бунақа об-ҳаво сўнгги 100 йил мобайнида атиги тўрт марта кузатилган. Май ойида юз берган сурункали ёғингарчилик 1 миллион 130 минг гектар пахта майдонига талофат етказди. Шундан 700 минг гектарига чигитни қайта экишдан ўзга чора қолмаган.

Бугунгача республика хўжаликларида 600 минг гектар ерга уруғ қайтадан экилди. Мутахассислар, деҳқонлар, механизаторлар чигитни тезроқ қайта экиб олиш ниятида кечаю кундуз тер тўкаяптилар. Зеро, ҳозир бир кун тугул бир соат эрта экишнинг нафи беўлчов. Айтинг ,айтинг об-ҳавонинг авзойи бузилиб яна экиш чўзилиб кетмасин.

Н. ШАКАРОВ.

«ЎЗБЕКИСТОН» АГРОСАНОАТ БИРЖАСИ
АГРОПРОМБИРЖА «УЗБЕКИСТОН»

«ЎЗБЕКИСТОН» АГРОСАНОАТ БИРЖАСИ АКЦИОНЕР МУАССИСЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон Республикаси Халқ хўжалиги ютуқлар кўргазмаси сув хўжалигининг ирригация ва мелиорация павильонида 1992 йил 29 май куни, навбатдаги савдо тугагандан сўнг, яъни соат 14 да «Ўзбекистон» универсал агросаноат биржаси акционерлик жамияти муассисларининг йиғилиши бўлади.

Биржа кенгаши.

ЯНГИ ЖАМОАТ ТАШКИЛОТИ

Республикамиз Адлия вазирлиги томонидан яна бир жамоат ташкилоти рўйхатга олинди. У «Тошкент форуми» деб аталади.

Аслида бундай ташкилотни тузиш ташаббуси Президентимиз Ислом Каримовдан чиққан эди.

Янги жамоат ташкилоти рўйхатга олинганлиги ҳақидаги гувоҳномани топшириш маросимида хорижий мамлакатлардан келган меҳмонлар ҳам иштирок этдилар. Улар орасида файласуф-ижтимоий тадқиқотчи, Сеулдаги Саган дорилфунуни ректори, Осиё ва Тинч океани регионлари ректорлари ассоциацияси вице-президенти Пак Хонг, Истанбулдаги «Мармара» дорилфунуни ректори, халқаро иқтисодиёт масалалари бўйича профессор Ўрхон Ўғуз сингари таниқли олимлар бор.

— «Тошкент форуми»нинг асосий мақсади, — дейди унинг Президенти республика Фанлар академиясининг мухбир аъзоси С. Ғуломов, — жамият тараққиётининг долзарб муаммоларига доир ғоя ва нуқтаи назарларни жамлаш, ўрганиш ва тажриба қилиб кўришдир. Ташкилот фаолиятига 19 кишилик маслаҳат кенгаши раҳбарлик қилади. Кенгаш аъзолари таркиби етакчи иқтисодчилар, ижтимоий тадқиқотчилар, файласуфлар, экологлар, ишбилармонлардан ташкил топган.

Турмушимиз ва жамиятимиз муаммолари янги жамоат ташкилоти фаолиятининг асосий йўналишини белгилайди. Бу республикамиз шарт-шароитларидан келиб чиқиб бозор иқтисодига ўтиш, аграр, ташқи ислоҳотлар дастури, республикамизнинг иқтисодий алоқалар соҳасига доир ва бошқа бир қанча муаммоларда ўз аксини топади.

Анжуман қатнашчиларининг қонун ҳамда қарорлар чиқариш, шунингдек иқтидорли ёшларни кашф этиш ва уларни ишга жалб қилишга доир кузатувлари биз учун ғоятда фойдали бўлиш кутилмоқда.

Илмий маърузалар, эркин фикр алмашувлар, семинарлар, давра суҳбатлари чет эллик ишбилармонлар, олимлар, сиёсат арбоблари билан учрашувлар ўтказиш тадбирлари ташкилот фаолиятида муҳим ўрин тутади.

Юқоридаги тадбирларнинг молиявий жиҳати қандай ҳал этилади?

— Ҳомийлар топишга ҳаракат қиламиз, — дейди «Тошкент форуми» Президенти, — Менимча ташкилотимизнинг юксак ва олижаноб ниятлари саховат соҳибларини бефарқ қолдирмайди.

В. КИРЧЕВ.

ҒАЛЛА ЎРИМИ БОШЛАНДИ

АНГОР РАЙОНИ. Калинин номли колхознинг Холбўта Сувонов бошлиқ бригадасида Сурхондарёда биринчи бўлиб ғалла ўрими бошланди. Ўримнинг дастлабки кунларида 6 гектар майдондан 21 тонна арпа йиғиштириб олинди. Колхозда ғалла ўрими зўр суръат билан давом этмоқда. Чўлли Худойбердиев, Шер Ҳайитов, Жаббор Шопўлатов, Рустам Умаров сингари комбайнчиларнинг иш унуми юқори. Колхоз комбайнлари Ҳайитмурод Олламуродов, Доврон Усмоновлар бошлиқ бригадалар ғаллазорларига олиб ўтилди.

Т. АЛПОМИШ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Долзарб мавзуда

ТОШҚИН ХАВФИ БОРМИ?

Тошкент вилоятида май ойида деярли ҳар куни ёғингарчилик бўлди. Бўстонлиқ районида қор ёғди.

Баъзан «Чорвоқ тошармиш», «Тошкент денгизида сув кўпайиб кетибди» деган узуқ-юлуқ гаплар қулоққа чалинмоқда. Бу миш-мишларда асос борми? Сирдарё, Оҳангарон, Чирчиқ ва Угом каби дарёларда сув айқириб оқяптими? Тошкент денгизи ва Оҳангарон сув ҳавзасида аҳвол қандай?

Ўзбекистон миллий ахборот агентлигининг мухбири бу саволларга жавоб олиш мақсадида вилоят сув хўжалиги бошқармаси сувдан фойдаланиш бўлимининг бошлиғи Наби ҒОЗИЕВ билан суҳбатлашди:

— Республикамизда, жумладан, Тошкент вилоятининг айрим районларида ҳам табиат ҳукмини ўтказди. Айниқса Бўстонлиқ, Чиноз, Бекобод районларида тинимсиз ёққан ёмғир ва дўл экин-тикинни пайҳон қилди. Иморатлар бузилди.

Бекобод районида 400 киши бошпанасиз қолиб, вагонларга кўчиб чиқди. Уларга осон тутиб бўлмайди. Аммо аҳилликка нима етсин. Бошига иш тушган одамлар этик билан сув кечиб бўлса ҳам офатни даф этмоқдалар...

Табиат табиат-да, унинг инжиқликларини олдиндан башорат қилиш мушкил. Аммо сув иншоотларида бўлаётган ўзгаришлар биз, матахассисларга, аён.

Овозаларнинг таги пуч. Дарҳақиқат, дарёларимизда сув тўлиб оқаётган бўлса ҳам тошқин хавфи йўқ. Чорвоқ ҳавзасини мутахассислар назорат қилиб турибди. Оҳангарон сув омборида 177 миллион куб метр обҳаёт тўпланди. Бу лойиҳада кўзда тутилганидан анча камдир. Тошкент денгизига яса яна 30 миллион куб метр сув сиғади. Ёғингарчиликнинг кўп бўлишини ҳисобга олиб, бу ҳавзадан 500 минг куб метр сув Сирдарё ўзанига оқизилди.

Бу ўринда Бекободдаги сув тошқини дарёдан келмаганлигини айтиб ўтмоқчиман. 30—40 минут қуйган жала Тожикистон томондан келаётган сел оқимига қўшилди, оқибатда уй-жойлар вайрон бўлди.

Ҳаводан булут аримай турибди. Мутахассисларнинг фикрича, яна ёғингарчилик бўлиши мумкин, лекин дарёлар тошмайди. Чунки тошқин йўлини дамбалар тўсиб турибди.

П. НИШОНОВ,
ЎзА мухбири.

• *Хат ва шарҳ*

ЎҚ ЎЗ-ЎЗИДАН УЗИЛДИМИ, Ё?

Таҳририятга хат кўтариб келган она куйиб-ёнади: «Ўғлимни шериги отиб ўлдирди, қотилни номигагина қамашди, ҳозир очиқда юрибди. Ҳақиқат борми ўзи?!»

Унинг қўлидаги халқ судининг ҳукми ҳам гапларини қисман тасдиқлайди. Суд ҳукми муҳокама қилинмаса-да, унда қайд этилган ҳолатлар кишини тўла ишонтирмайди. Шу боис сафарга отландим...

Андижонда, участка инспекторининг хонасида бир милиционер иккинчисини отиб ўлдирган ёки тўппончасидан тасодифан «чиқиб» кетган ўқ шеригини қулатган. Иккови ҳам офицер. Жиноятчи — участка инспектори, марҳум — жиноят қидирув ходими. Суд «эҳтиётсизлик оқибатида одам ўлдириш» моддасини қўллаб, айбдорни озодликдан уч йилга маҳрум этган. У жазо муддати тугамасдан авфи умумийга «илинган».

— Нега атайлаб отади, — сўрайман онадан, — сабаби нима?

— Катта ўғирликни очишаётган эди, ўғлим бу ишни ёпиб юборишга кўнмаган...

Ринат Комилович Ҳасановни айблаш бўйича Жалолқудуқ район Ойим халқ судида сақланаётган 3248-жиноий ишдан айрим ҳужжатлар:

Воқеа жойидан кўздан кечириш протоколидан: «10 см. диаметрда қусуқ бор, шу қусуқдан тўғрига эни 10 см, узунлиги 2,1 метр жойгача қон оқиб, уюм бўлиб қолган».

Ўқ еган одам қусадими? Тиббиёт нима жавоб беради? Ички ишлар вазирлиги экспертининг хулосасидан: «Хулосанинг тадқиқот қисмида баён этилган шароитларда, ТХ — 779 тўппончасидан унинг босма илгагини босмасдан туриб отиб бўлмайди».

Тергов материалларида, суд ҳукмида «тўппонча Ҳасановнинг қўлида ўзидан-ўзи отилиб кетган», дейилган.

— Уни отишдан олдин икки жараённи бажариш керак: сақлагич (предохранител)ни суриш ва қалпоғи (курок)ни тортиш керак...

— Уч-тўрт кун олдин уни ғилофидан олиб, занглаган жойини ўтирган стулининг матосига ишқаган экан, ўшанда предохранитель сурилиб қолган, — дейди вилоят прокуратурасининг муҳим ишлар бўйича терговчиси Ғанижон Абдураҳимов. — Тажриба қилиб кўрдик — сурилди. Аслида сурилмаслиги керак экану, унинг тўппончаси носоз бўлиб чиқди.

— Ўқ-чи, курок-чи?

— Бир ҳафтача олдин ХБКнинг девори устида ўғриларни кўрганида огоҳлантириш учун осмонга отгану, яна ўқлагач, курогини тушириб қўйишни ёдидан чиқарган.

— Отилган ўқ тўғрисида рапорт ёзиши керак, сўнг у акт билан «списать» қилинади?

— Рапорт ёзмаган, ҳеч кимга айтмаган. Отганини тасдиқлайдиган гувоҳлар бор, лекин воқеа жойида гилзаларни топмадик. Боринг ана, Ҳасанов Абдураҳмоновни отди ҳам дейлик. Лекин буни исботлаш керак, исбот эса — йўқ.

Терговчининг сўнгги фикри ҳақ. Исбот бўлиши керак. Исботланмаган ҳар бир тахмин-далил айбланувчининг фойдасига хизмат қилади. Тўғри. Лекин ўша уни ким топиши керак? Марҳумнинг онасими, мухбирми ё яна бошқа бировми? Мен, исботлай олинмаган ҳар бир тахмин-далил терговчининг зарарига хизмат қилади, деган бўлардим.

Отишнинг учинчи жараёни — тепкини босишга келсак, у тўппончани ўйнаб ўтириб, ўқ йўқ деган хаёлда босиб юборибди, ўқ рўпарасида каравотда қўлларини икки томонга ташлаб ястаниб ўтирган Маҳамаджоннинг қоқ юрагига тегибди.

— Улар иккаласи дўст бўлган. Ринат, агар уни ўлдиришим керак бўлса бошқа мингта усули бор-ку, ишхонамда отиб ўлдираманми, дейди. Бу гапга ишонасизми-йўқми? — дейди терговчи.

Мантиқ бор, тўғри эмасми? Мен терговчи Абдураҳимовнинг мазкур иш бўйича ҳаракатларини шубҳа остига қўймоқчи эмасман, бунга ҳуқуқим ҳам йўқ. Устига у ўз ишини дуруст биладиган мутахассис, самимий инсон сифатида таассурот қолдирди. Суҳбатдан сўнг бу воқеа ҳақида ёзишга эҳтиёж ҳам қолмаган бўлур эди. Агар жиноий ишдаги айрим шубҳали жойлар ва вилоят прокурори ўринбосари Муҳаммаджон Ашуровнинг ғалати муносабати бўлмаганида.

Катта ўғирликни очишга қаратилган 12 кишидан иборат гуруҳ тузилгани — рост. Улар иккаласи ҳам шу гуруҳга аъзо эдилар. Жиноий ишда айбланувчининг хаёли фаромушлигини тасдиқлаш учун бир неча гувоҳларнинг кўргазмалари ҳам бор: «Охирги кунларда хаёли бир жойда бўлмай қолди». Ўзи «менга бир нарса бўлди» деб айтиб юрган. «Стол устида турган материалларни жойида турган бўлса-да, ким олди-ким олди деб қидириб қоларди». Бу кўргазмалар тўппончанинг курогини тушириб қўйишни эсидан чиқарганини тасдиқлаш учун олинган, чамаси. Бироқ, руслар айтганидай, бир таёқнинг икки учи бор: унинг бу даражада ҳардамхаёллиги айнан шу отилажак ўқ билан боғлиқ эмасмикин? Ҳар ҳолда кўргазмалардан мақсад бу эмас.

Булар ишни айблаш ё оқлашга далил бўла олмайдиган шахсий тахмину фикрлар, дейлик. Вилоят прокурори ўринбосари М. Ашуровнинг бу иш билан танишиш учун мендан махсус йўлланма бор-йўқми эканини сўраши, шикоят хати шу йўлланма ҳуқуқини беришини айтганимдан кейин, ниҳоят, бир неча жойга қўнғироқ қилиб, ҳукм бекор қилиниб, иш қўшимча терговга қайтибди, тергов тугагач, шуғулланасиз», дея маслаҳат берди. Бу муносабат ишга нисбатан менинг шубҳамни оширди. «Янги хабар»ни терговчига айтдим. Иш терговга қайтганлигини мендан эшитган Ғанижон «Нега мен билмайман буни» дея таажжубланиб, раҳбарига — Ашуровга қўнғироқ қилди. «Йўқ, қайтмаган экан, сизга бошқа ишни айтган эканлар», деди у телефон дастагини қўйиб...

Бу «шахсий адоват»га ўхшаш майда гапларни қандайдир ўч олиш учун ёзаётганим йўқ. Гап— қонун ҳақида, уларнинг эскирганлиги, янгилаш зарурлиги тўғрисида бўлгани учун ёзаяпман. Мана шу қонунлар ҳозир кимнинг қўлидаю, эртага қанақа шахсларнинг қўлида бўлиши ўйлантиради кишини. Инсон ҳуқуқини муҳофаза қиладиганлар — ШАХС бўлиши керак, майда одам эмас...

Ҳабибулла ОЛИМЖОН,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЁРДАМЧИ ХЎЖАЛИКЛАРГА МАДАД

Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлигига қарашли Қарши бош канали ва насос станцияларидан фойдаланиш бошқармасининг ёрдамчи хўжалиги қўйлари 3 минг бошга етди.

Ёрдамчи хўжаликни ташкил этиш 10—15 бош қўй, қорамол боқишдан бошланган эди. Ҳашар йўли билан бостирмалар қурилди. Жамоанинг саъй-ҳаракати билан хўжалик ҳисобида ишлайдиган олтита фермер хўжалиги ташкил этилди. Ўтган йили 30 тонна гўшт, 26 тонна сут етиштирилди. Маҳсулот арзон нархларда бошқарма ишчиларига сотилди.

— Ҳозир ёрдамчи хўжалигимизда қўй-қўзилардан ташқари 200 бош қорамол, 110 бош эчки, 400 бош чўчқа боқилмоқда, — дейди бошқарма бошлиғи Рустам ака Очилов. — Кундуз боқиш ҳам йўлга қўйилди. Чорва моллар боқишнинг ўзи бўлмайди. Ем-хашак танқислиги сезиляпти. Шунинг учун 200 гектар ер олиб, унга ғалла ва озуқа экинлари экдик.

(ЎзА).

• *Кичик корхонанинг катта ишлари*

ЖУМҲУРИЯТДА ЯГОНА

БУ ЗАВОДДА РАДИАТОРЛАР. ИШЛАБ ЧИҚАРИЛМОҚДА

Собиқ СССРда барча турдаги тракторлар учун радиаторлар фақат бир жойда — Оренбург шаҳридаги заводда ишлаб чиқариларди. Кейинги йилларда бу корхона буюртмачиларнинг талабларини сурункасига бажаравермагач, Қашқадарё вилоятида қишлоқ хўжалик ишлари орқага кета бошлади. Ахир, радиаторларсиз тракторларни бир қадам жилдириб кўринг-чи?!

Вилоят деҳқончилик-саноат техника таъминоти бирлашмасининг раиси Тоҳир Нуруллаев Оренбургга кетма-кет хатлар, шошилинчномалар жўнатди, қўнғироқ устига қўнғироқ қилди. Ҳатто вакиллар «Радиатор» ишлаб чиқариш бирлашмасига бир неча бор бориб келишди. Ҳар гал битта жавоб олинди: бирлашманинг қуввати етишмаяпти, буюртмачилар сони эса кундан-кунга ортиб бораётир. Баҳоналар билан албатта дала юмушларида ўзгариш ясаб бўлмасди. Хўжаликлар ва районлар раҳбарларининг сўровларига нима деб жавоб бериш керак?

Ниҳоят, Тоҳир Нуруллаевнинг ўзи Оренбургга бориб, бирлашма раҳбарлари билан суҳбатлашди. Узоқ давом этган баҳсу тортишувлардан сўнг Қашқадарёда тракторлар учун радиаторлар ишлаб чиқарадиган қўшма корхона очиш масаласини ҳал этиб қайтди. Вилоят раҳбарлари бу хабарни хурсандчилик билан кутиб олдилар.

— Энди ана шу улуғ ишга ўзингиз бош-қош бўласиз,— дейишди улар.

Тоҳир Нуруллаев елиб-югуриб, Қарши райони маркази — Бешкент шаҳри ҳудудидан қўшма корхона учун ер ажратишга муваффақ бўлди. Оренбургдан эҳтиёт қисмлар, турли хил асбоб-ускуналар келтирилгач, бунёдкорлик ишларига жадал киришилди. Айни чоғда ўзаро келишувга мувофиқ маҳаллий ёшларнинг бир гуруҳи Оренбургга ўқишга юборилди. Улар орасида Дўстмурод Жумаев, Равшан Тилавов, Ҳасан Ҳарратқулов, Юсуф Раҳимов каби ўндан ортиқ йигитлар бор эди. Бариси қисқа муддат мобайнида малакали ишчи ва уста гувоҳномаларини олиб қайтишди-ю, енг шимариб ишга киришди.

Шундай қилиб, 1990 йили Қашқадарё вилоятида жумҳуриятимизда яккаю ягона бўлган «Радиатор» кичик корхонаси барпо этилди. Унга Тоҳир Нуруллаев раҳбарлик қила бошлади.

Дастлаб бу ерда радиаторларни таъмирлаш йўлга қўйилди. Кейинчалик эса ҳақиқийсини тайёрлаш ўзлаштирилди.

— 1991 йилда жамоа ва давлат хўжаликларига атиги 419 та радиатор жўнатилганди, — дейди корхона директори. — Ҳозир ҳар ойда 500 тадан зиёд шундай эҳтиёт қисмлар ишлаб чиқарилмоқда. Муҳими, қатор хўжаликлар, корхоналару ташкилотлар Оренбургга буюртма беришдан халос бўлдилар. Улар энди бизнинг корхонадан зарур миқдордаги радиаторларни харид қилишлари ёки эскиларини янгиларига алмаштириб олишлари мумкин. Бошқа вилоятлардан ҳам кўплаб буюртмалар олаяпмиз. Шу кунгача шерикларга қарийб 4 миллион сўмликдан зиёд маҳсулот юборилди.

Яқинда «Радиатор» кичик корхонасига узоқ Белоруссиядан мутахассислар келишди. Улар, меҳнатни уюштириш ва рағбатлантириш бўйича қашқадарёликлар тўплаган тажрибани ўргандилар, кичик корхонани ташкил этишга оид ҳужжатлардан нусхалар олиб кетдилар. Ўз навбатида мезбонларни Белоруссияга боришга кўндирдилар.

Дарҳақиқат, ҳозир ушбу корхонада 30 киши катта ишларни амалга оширмоқда. Даромад ҳам шунга яраша. Ҳар ишчи ойига 2 минг сўмдан зиёд иш ҳақи олаяпти. Маъмурият эса уларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан қатор тадбирларни амалга ошираётир.

Истиқболда кичик корхона йирик заводга айлантирилади. Бу ерда ҳатто барча марказдаги автомобилларга атаб радиаторлар ишлаб чиқарилади. Ишчи-хизматчилар ана шундай қутлуғ ниятда, яхши кунлар умидида астойдил ғайрат-шижоат кўрсатмоқдалар.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

●

Сирдарё вилояти Бахт пахта тозалаш заводининг уруғлик лабораторияси ходими Р. Г. Снегирова шу коллективда 35 йилдан бери меҳнат қилмоқда. У шу давр мобайнида ишчанлиги, талабчанлиги билан ҳурматга эришди, кўпгина шогирдлар тарбиялади.

Шу кунларда у меҳнат қилаётган корхонада янги мавсумга тайёргарлик қизғин бормоқда.

СУРАТДА: Р. Г. Снегирова иш устида.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

●

ЎЗБЕКИСТОН ДАРВОЗАСИЗ ЭМАС

«Известия» рўзномаси 22 майда «Б. Кармал МДҲга келишга рухсат сўраяпти. Ҳозирча уни киритишмаяпти» сарлавҳали хабарни босиб чиқарди. Унинг моҳияти шундайки, гўё Б. Кармал Афғонистонда илгари юқори лавозимларни эгаллаб турган яна бир неча киши Ўзбекистон чегараси яқинидаги Ҳайратон шаҳрида турган, лекин дипломатия ўйинлари сабабли, Россияга ўта олмаётган эмиш.

Нуфузли рўзноманинг ёлғон-яшиқни босиб чиқаришидан мақсади нималигини тушуниш қийин. Лекин Б. Кармал Афғонистон билан бевосита чегарадош Ўзбекистон Ташқи ишлар вазирлигига эмас, балки Россия ташқи ишлар вазирлигига мурожаат қилганлигини айтишни ўз бурчимиз деб биламиз.

Мустақил Ўзбекистоннинг ўз қонунлари бор. Ўзбекистонга келиш учун кимга рухсатнома бериш ва кимга рухсатнома бермаслик — республика дипломатия маҳкамасининг ишидир. Б. Кармал Ўзбекистон Ташқи ишлар вазирлигига мурожаат қилганда эди,унинг илтимоси кўриб чиқилган бўларди.

ЕРУҒ КУНЛАРГА УМИД

АВВАЛ—КЎНГЛИ ЎКСИКЛАРГА

ТУРКИЯДАН келаётган ёрдамнинг моддийликдан ташқари маънавий аҳамияти ҳам беқиёсдир. Шу маънода жойлардаги ҳокимият маъмурлари келаётган ёрдам ўз эгаларига бориб етишини қаттиқ назорат қилмоқдалар.

Жумладан, Дўстлик район Комсомол қишлоқ кенгашида биринчи сафар 100 кг ун, 100 кг шакар, 200 кг макарон, 10 кг кунгабоқар ёғи, 20 кг гуруч ўн бир етим-есир, қаровчисини йўқотган оилаларга тарқатилди. Иккинчи сафар эса 150 кг ун, 100 кг шакар, 50 кг макарон, 10 кг ёғ, 20 кг гуруч, 200 кг қуритилган сут 20 оилага тарқатилди.

— Келаётган ёрдамни тақсимлаш ва тарқатиш учун оқсоқоллардан иборат комиссия туздик, — дейди қишлоқ кенгаши раиси Умар Усмонов. — Мен ўзим ҳам 1966 йилдан бошлаб шу ерда яшайман, шу совхозни ўзим очганман, мактабга йигирма йил раҳбарлик қилганман. Демоқчиманки, ҳар бир оилани беш бармоғимдай биламан. Аммо шунга қарамай, маслаҳат комиссиясини туздик. Ёрдамни асосан қаровчисини йўқотганларга, ночорларга, фарзанди кўп оилаларга тарқатишга қарор қилдик. Айрим оилаларга ҳар икки сафар ҳам улуш ажратдик. Масалан, эри вафот этган аёл бир ўзи вояга етмаган етти болани боқаяпти. Уларга имкон даражасидаги ёрдам жоизми? — Жоиз. Ҳанифа Жиянмуродова — ёлғиз кампир. Ваҳоб ва Музаффар Ороловлар эса вояга етмасдан ота-онасиз қолишган...

Хуллас, тақсимотдан ҳамма рози бўлди. «Барака топишсин туркияликлар, кўнгли ўксикларга ёрдам бераяпти экан», деб кишилар олқашаяпти.

Бу кунлар ҳам ўтиб кетар, хайрияга муҳтож бўлмай ҳам қолармиз. Ўшанда гоҳ кулиб, гоҳ маюсланиб эслаб юрармиз. Ишқилиб, ёруғ кунларга тезроқ етайлик-да!

Умар аканинг тилакларига биз ҳам қўшилдик.

А. МАМАРАСУЛ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

Сайфиддин ЖАЛОЛОВ:

«ДУНЁ — ЎЛМАГАННИКИ!»

1. Яқингинада ҳам баъзи оқсоқоллар «Ў, биласанми, мен босмачилар билан курашганман, калхўзларни ҳам мана шу қўлларим билан тузганман, ҳа-ҳа, ёки ишонмаяпсанми, документ кўрсатайинми!» деб мақтанишар эди. Ҳозир уларнинг дами ичида, чунки калхўзларнинг тузилиши ҳам нотўғри бўлган экан, босмачиларга қарши кураш эса тез кунлар ичида жиноят деб эълон қилиб юборилиши ҳам ҳеч гап бўлмай қолди. Ҳатто, Афғон урушининг қатнашчилари ҳам нима деб мақтанишни билмай туришипти. Ҳар ёмонлиқнинг бир яхшилиги бўлганидек, бир-икки йил ўтгандан сўнг биз мана бундай деб мақтанишимиз мумкин: «Мен Шўро замонида яшаганман! У замоннинг қандайлигини бизлардан сўра — хусусий фикр ҳам ҳукуматнинг мулки ҳисобланар эди!».

2. Лениннинг мукаммал таржимаи ҳолини ўқиганмисиз — беш-олти кило чиқади. Мен уни кўрганман!

3. Сурхондарёда Эгамберди Мавлонов деган бир одам бўлгич эди—узоқ йиллар катта районларга раҳбарлик қилди. Эгамберди ака хотирасининг ўткирлиги билан машҳур эди. Етмишинчи йиллар Денов райкомининг биринчи котиблигидан ишдан олинди — ўша куни ёнида тўққиз сўм пули бор экан. Турган гапки, ишдан олинган раҳбар янгисига уйни бўшатиб бериши керак. Эгамберди ака қаерга кўчиб боришини билмаган, чунки турли районларда узоқ йиллар раҳбарлик қилган бу одамнинг ўз уйи бўлмаган. Кейин у чўл районларининг бирида бозорком бўлиб ишлади. Ишдан кейин эшак билан пахта орасидан уйига ўт таширди. Вилоят газетаси «Ленин байроғи»да ишлаб юрганимда ана шу одамнинг таржимаи ҳолини ёзишга чоғландим. Аммо уни қаерда чоп этиш мумкин? Шунинг учун муҳаррирдан ижозат сўрадим. Муҳарриримиз айтдилар: «Партия ишидан олинган одам ҳақида нимани ҳам ёзиш мумкин?» Бу гапдан кейин Эгамберди аканинг қазо қилганлигини эшитдим.

4. Баъзан ҳатто чумолининг ҳам таржимаи ҳолини ёзгим келади.

5. Биз — Шўро даврининг мухбирлари нотавон журналистлармиз: кўрсатма бўлмаса жим ўтираверамиз. Саксон саккизинчи йили Амударёдаги Ҳайратон кўпригига дунёнинг ҳамма бурчагидан ҳатто Африкадан ҳам мухбирлар келди, аммо Шўро аскарларининг Афғонистондан қайтишини биз — «Ленин байроғи»нинг мухбирлари кўролмадик. Хўжайин айтдилар: «Обкомнинг топшириғи шундай — биздан ҳеч ким бормайди, бу ҳақдаги материалларни ЎзТАГдан оламиз». Орамиздан ҳеч ким жаҳон мухбирларининг тўпига бориб қўшилмади. Шу гапларни эсласам, ҳозир ҳам изиллаб йиғлаб юбораман — одам ҳам шу даражада... бўладими!

6. Ҳатто ҳур бўлиб кўринмоқнинг ҳам уддасидан чиқолмайман: вужудга ўрнашган ақида мудом таъқиб қилади.

7. «Сариосиё ҳақиқати» газетасининг йигитларига Сайфиддин Жалолов ҳақида бир очерк ёзмоқчи эканлигимни айтганимда, улар мени биринчи марта кўраётгандек тикилиб қолишди.

— Нима деб ёзасиз? — деди биринчи бўлиб Нарзулло. У шу газетанинг муҳаррири.

— Нима деб ёзмаслик керак бўлса, шулар ҳақида ёзаман.

— А-а, бир гап борми, дейманда... Ё бирон нарса сўрамоқчисиз, ё ўзи бир нарса ваъда берган.

— Тўппа тўғри. Саксон еттинчи йили иккита кўйлак топиб бераман деган эди. Чунки, биласиз — бўйним жуда йўғон: қирқ беш—қирқ олти сантиметр.

— Топиб бердими?

— Ҳамма гап шундада. Лекин бундан мен заррача хафа бўлганим йўқ. Жалоловнинг шу гапи билан мен бир неча ой янги кўйлакнинг хаёли билан хурсанд бўлиб юрдим.

— Жалолов ҳаммани шундай қилиб...

— Ваҳоланки, у магазин мудири бўлиб ишламайди-ку. Шунинг учун нега мен ундан хафа бўлишим керак экан?

— Барибир-да.

— Мен бир нарсани аниқладим: Сайфиддин ака керагидан зиёд яхши одам экан. Унинг худди ана шу фазилатини одамлар ёмон кўришади. Эътибор қилганмисиз, Жалолов ҳеч ким билан ёмон эмас. Ваҳоланки, у ҳам одам—кимнидир ёмон кўради. Аммо муомалада бундай гапларни столнинг устига чиқариб қўймайди. Бу — жуда қийин иш ва катта гап!

Нарзулло бироз ён берди:

— Бу гапларингиз тўғри. Лекин бу гапларни ёзолмайсиз-ку?

— Именно... шундай гапларни ёзаман-да. Нима, сиз ҳали мени «Жалолов йигирма йилдан бери турли савдо ташкилотларига ҳаммадан яхши раҳбарлик қилиб келяпти» деб ёзади деб ўйлаяпсизми?

— Бўлмаса нима деб ёзасиз?

— Айтяпманку, унинг қандай раҳбар эканлиги ҳақида эмас, қандай ОДАМ эканлиги ҳақида.

— Жалолов ҳақида ҳангомаларни ҳам эшитганмисиз? — деди «Туркистон»ни ўқиб ўтирган Анвар Муродов. — Энди райпотребсоюзга раис бўлгандан сўнг олдига уни-буни сўраб кирувчилар кўп. Ўзингиз биласиз, у киши ҳеч кимни умидсиз чиқариб юбормайди. Кўплар у кишидан гапига ишонмай записка ҳам олар экан. Сайфиддин аканинг имзосини кўрсангиз, иккитами-учта ҳарфдан иборат. Биринчиси «Д». Агар «Д»нинг юқориси кўтарилган бўлса «Айтганимни қилинг» дегани, агар қўшилиб кетмаган бўлса «Ўзингиз биласиз» деган маънони берар экан.

Биз кулишдик.

Энди Жалоловнинг ўзини топиш керак эди. Аммо унинг хизмат телефонини ҳеч ким билмас экан. Нарзулло бир танишидан телефон орқали Жалоловнинг номерини билиб олди. Номерни мен тердим. Жуда қуюқ ҳол-аҳвол сўрашганимиздан сўнг, бир учрашсак қалай бўлар экан, дедим. Термиздан қандайдир катталар келаётган эмиш, шунинг учун кечга бориб, яъни уларни жўнатиб қўйгандан кейин вақти бўлар экан. Бу гапни Нарзуллага айтган эдим, у кулиб юборди:

— Алдаяпти, ҳеч қандай комиссия йўқ.

— Қаёқдан биласиз, балки рост айтаётгандир.

8. Жалоловнинг идораси мен тусмол қилган жойда эмас экан, йўлда қайрилишга тўғри келди. Гап шундаки, Сариосиё билан Узун иккига бўлингандан сўнг Жалоловнинг идорасига йўлим тушмаган эди.

Сайфиддин ака Нарзулло билан ҳам ўпишиб кўришди: тек туролмадим.

— Қандай, Нарзуллонинг оғзи бол бўлиб кетипти?

Мен бу билан яқинда Нарзуллонинг район матлубот жамиятидан ёзган танқидий мақоласига ишора қилдим. Чунки, у йўлдаёқ «Жалолов шу мақоладан кейин мендан араз уриб юрган бўлса керак — мен нотўғри боряпман сиз билан» деганди.

9. Ўтирганимиздан сўнг гапни қисқа қилдим:

— Сиз ҳақингизда бир мақола ёзмаса бўлмас экан.

— Нарзуллабойнинг ёзгани камлик қилдими? Майли, майли, биз ўрганиб қолганмиз...

— Йўқ, очеркка ўхшаш бир нарса...

Сайфиддин ака ёқасини ушлади:

— Ё тавба, элликка кириб мухбирлардан шундай гапни биринчи эшитишим.

Сўнг Сайфиддин ака Сариосиёда савдо хизматининг аҳволи ҳақида гапира бошлади. Магазинлар планларини бир неча баробар ортиғи билан бажараётган бўлса-да, халққа ҳеч нарса етмаётган эмиш.

— Йўқ, мен сизнинг ишларингиз эмас, ўзингиз ҳақда ёзмоқчи эдим. Мана, иш вақти ҳам тугаяпти, юринг, четроққа чиқайлик. Одам ишхонада иш тўғрисида гапиради, чойхонада эса...

Шу орада эрталаб бизга Сайфиддин аканинг телефон номерини берган йигит — Иброҳим Қосимовни ҳам топдик. Тўртовлашиб Сариосиёнинг марказидаги «Чайная» деган чойхонага бордик.

10. Одам дастурхон устида ёлғон гапирмайди — нондан қўрқади.

11. Осмонталаш тоғининг қаърида Сангардак деган қишлоқ бор. Одамлари кийикдай абжир ва жони қаттиқ бўлади. Яланғоч қоялар орасида истиқомат қилиш ҳеч қачон осон бўлмаган. Уруш ва ундан кейинги йиллари бу ерларда кун кечириш жоннинг азоби эди. Бунинг устига Сайфиддин Жалоловнинг отаси урушдан ногирон бўлиб қайтди. Тез орада хонадон Сариосиёга эниб келди. Чунки районнинг марказида таъминот тоғдагидан яхши эди.

12. Тоғликлар қатъиятли халқ бўлади. Чунки улар ўзларининг ғамини ўзлари ейишга оёғи чиққандан мажбур бўлишади. Тоғликларнинг болалари оёғи чиққандан сўнг эртаклар эшитгани боғчага эмас, ўтин тергали далага боради. Бундай болалар учун мактаб партасида ўтириб сабоқ олиш худди байрамнинг ўзгинасидир. Ана шунинг учун ҳам Сайфиддин Жалолов ўрта мактабда жуда яхши ўқиди.

13. Хрушчев Американи қувиб ўтиш билан овора бўлиб юрган йиллари Сайфиддин Жалолов уйланди. «Энди... уйланибмиз денг, уй йўқ. Келинни тоғамнинг уйига тушириб олганмиз».

14. Олтмишинчи йили Самарқанд молия техникумини тугатгандан сўнг, яхши ўқиганлиги ҳисобга олиниб, ишга алоҳида йўлланма билан келди. Олган ойлигим ҳеч нарсага етмайди. Ёшмиз, куч эса... чегараси йўқ. Кундузи идоранинг ишини қиламан. Пахсачи усталар бўлар эди, ўшалар билан келишганман, кечаси билан уларга лой қилиб бераман. Бўйим узун бўлганлиги учун усталар ҳам фақат мени ўзларига шерик қилиб олар эди. Қаранг, аҳмоқ эканман, ўшанда бир метр деворни етмиш тийинга урар эдик. Ҳозир йигирма сўм — уста топилмайди».

15. Ўша йиллари Сайфиддин акага худо эс бериб, Тошкент Халқ хўжалиги институтига сиртдан ўқишга кирди. Бу ҳам етмагандек партияга ўтди.

16. Айтиш мумкинки, Сайфиддин Жалолов ўша йиллари ҳам қиличнинг дамидай йигит эди: ҳамма жойда ҳам тез кўзга ташланади ва улар оёқнинг остида ётадиган сариқ чақа эмас. Раҳбарлар ҳам бундай йигитларга тез эътибор қиладилар. Чунки пояси борнинг сояси бор-да!

Аввал уни молияга бошлиқ қилиб қўйишди, бу жой кимгадир керак бўлиб қолган эди, Сайфиддин Жалоловни шартта суғурта идорасига раҳбар қилиб юборишди. Ваҳоланки, уни қўллаб юборадиган ҳеч ким йўқ, ишонгани ғайрати билан тили эди.

17. Сурхондарёликлар Ғафуржон Насриддиновни адолатли бошлиқ сифатида ҳалиям эслаб юрадилар. Ғафуржон ака етмишинчи йиллари Сариосиёга раҳбарлик қилди. Сайфиддин Жалолов худди шу пайтда ўзи ҳам бехабар — район матлубот жамиятига раис бўлиб кетди.

18. Биз ҳисоблаб кўрдик — Сайфиддин Жалолов билан бирга раисликни бошлаганлардан Сурхондарёда ҳеч ким қолмапти — кўплари ишдан урилиб, партиядан ўчиб, ҳатто қамалиб кетди. Сариосиёни ўзининг эли десак, у киши Денов районидан, ундан кейин Термиз шаҳрида ишлади — бирон марта орқасидан ёмон гап чиқмади. Сайфиддин Жалоловнинг шахсини ўрганмоққа жазм қилган ҳар қандай киши ана шу факт билан ҳисоблашиши керак. Чунки, савдо идорасига раҳбарлик қилиш дорда юриш билан баробар — ўнгга қадам қўйсангиз ҳам, чапга қадам қўйсангиз ҳам қулайсиз. Аммо у шунча йил раҳбарлик қилиб бирон марта тоймади. Нега?

19. Аммо Гдлянлар Сайфиддин аканинг шўрини қисди — қирқ марта сўроққа чақирди. Саволни қаранг «У ишдан бу ишга қандай қилиб ўтгансан? Нега ҳамма жойдан эсон-омон чиқиб кетгансан? Номозов олган телевизорнинг пулини сен тўлаганмидинг? Обкомнинг биринчи котибига қанча пора бергансан?»

Сайфиддин ака айтди:

— Терговчиларнинг орасида ўзбек йигитлари ҳам бор экан. Ҳамма бўйнига олаяпти, сиз ҳам бўйнингизга олинг, ўзингизга осон бўлади, дейишади ўшалар. Мендан тайинли гап эшитмагандан сўнг аёлимизни сўроқ қилишди. Хўп ажаб замонлар ўтиб кетди-да!

20. Сайфиддин Жалолов ўзи туғилган Сангардак қишлоғидан район кенгашига депутат. Шу боисдан ҳар бир сангардаклик у кишининг кабинетига рухсат сўраб ўтирмасдан кириб келаверади.

21. Қаҳрамонимизнинг олти ўғил, уч қизи бор. Ўғилларининг савлати ҳам, ғайрати ҳам, тилининг ёғлилиги ҳам отасининг ўзи! Улар Сайфиддин акадан хафа эмиш: «Шунча йил раис бўлиб, ҳеч бўлмаса биттамизга ҳатто «Запорож» олиб бермадингиз. Ҳамманинг машинаси бор, бизнинг машинамиз йўқ». Сайфиддин ака эса ўғилларига бундай депти: «Пешонангга ёзилган бўлса, машина ҳам бўлар... Дунё — ўлмаганники! Ўлмаган қул ҳамма нарсани кўради».

22. Сайфиддин аканинг шу гапи менга ёқди. Ўлимдан қўрқишни бизга айб деб ўргатишган, аслида у — фазилат!

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Совет тарихи сирлари

ФАЙЗУЛЛАНИНГ АРМОНИ

Лениннинг Амир Олимхонни лақиллатгани, Фрунзе билан Куйбишев эса унинг хазинасини хуфёна ўмаришгани ҳақида

Тўлқин ака тақдир тақозоси билан Октябрь тўнтариши ва ундан кейинги йилларда катта лавозимларда ишлаган таниқли кишиларнинг суҳбатини олган, бирга чой ичган одамлардан.

У кишининг оталари Муҳаймин Одилов 1949—53 йилларда Красноярск ўлкасининг Игарка шаҳрида Мирзахўжа Ўринхўжаев, Қори Йўлдош Пўлатов каби давлат арбоблари билан сургунда бўлганларида, Тўлқин ака Тошкент алоқа техникумини битириб, ўша ерга ишга борадилар...

Тўлқин Одилов ўша кунлар ҳақида қуйидагиларни гапириб берди.

Сизга айтаётган бу воқеаларни Бухоро Халқ Республикаси ташкил этилган пайтда унинг маориф ва молия вазири вазифасида ишлаган Қори Йўлдош Пўлатовнинг ўз оғзидан эшитганман. Кўпдан бери уни халққа қандай қилиб етказсам деган ниятда эдим:

«Энди билсам, раҳматли отам кўп маърифатли киши бўлган эканлар,— дегандилар у киши, — бизни бот-бот ўқишга даъват этар, илмли одам ҳеч қачон хор бўлмайди, дердилар. Таълимни мадрасадан бошладим. Файзулла (Файзулла Хўжаев) ҳам мен билан бирга ўқирди. Иккаламиз ўртоқ бўлиб, борди-келди қилиб юрдик. У табиатан довюрак, кўп нарсани олдиндан идрок қила оладиган, сўзи кескир эди. Отаси тижорат билан олис сафарга чиқса, албатта ўғлини ҳам ўзи билан бирга олиб кетар, шунданми, унинг Европа мамлакатларига ҳаваси келарди... Файзулла ўша пайтларда ўрисчани бинойидек ўрганиб олган эди. Суҳбатлашиб қолсак, ўқиш-ўқитиш тизими уларга қараганда бизда анча орқадалигини кўп гапирарди.

Бир куни у қаердадир кўрган театри ҳақида гапириб қолди. Шундан кейин театр қўямиз деб, икки ойдан кўпроқ ҳаракат қилдик. Анча вақт кўчаларда саҳна ясаб, театр қўйиб юрдик. Йиғилган пулларга икки қаватли кутубхона қурдик. Ҳозир унинг бор ёки йўқлигини аниқ билмайман.

Янги аср бошида негадир Бухорода табақаланиш энг юксак чўққига чиққан, камбағал, етим-есирлар бениҳоя кўпайиб кетган, бой-бадавлатлар халқни ўйламай, ўз маишатлари билан овора эдилар. Биз шунда газет очмоққа қарор қилдик. Мақсадимиз у орқали бойларни инсофга чақириш, пуллари ошиб-тошиб кетаётган бўлса, камбағал, етим болаларни ўқитишга сарфлаш лозимлигини тарғиб қилиш эди. Таклифларимиз, шубҳасиз, баъзи бойга ёқса, бошқасига ёқмасди. Амир Олимхон эса кўпчилик нима деса, шунга рози бўлиб қўя коларди. Бу вақтда амирнинг Россия билан алоқаси бирмунча яхши эди. У фақат бож тўлаб турарди холос. Амир деярли армия сақламас, фақат саноқли соқчилари бор эди.

Шу аснода Россияда Октябрь тўнтариши бўлиб, давлат тепасига большевойлар келишди. Бундан шошиб қолган амир тезда Москвага, Ленинга элчи юборди. Ленин элчини яхши қабул қилиб, Бухоро хонлигига жуда ҳам ёқадиган «сулҳ» тузди. Амир Олимхон божни тўлаб, энди осойишта яшай бераман, деб ўйлайди, шекилли. Зеро, унинг бундан бошқа иложи ҳам йўқ эди. Чунки бу пайтда мамлакатнинг ўз-ўзини ҳимоя қиладиган на ташқи, на ички воситалари бор эди: аксинча у большевойлар учун бир лаҳм гўшт эди.

Буни англаган Файзулла дарров 13—14 кишини йиғиб, Самарқандга олиб кетди. Ўзи эса Бухорода совет давлати тузиш ҳақида Ленин билан маслаҳатлашгани йўл олди.

Файзуллани учратиб, «Нега Олимхонга хоинлик қилдинг», десам, у: «Бу хоинлик эмас, мен Олимхонга неча марта тахтдан тушинг, барибир большевойлар Сизни омон қўймайди», десам, ишонмади. У мендан кўра кўпроқ Ленинга ишонаяпти. Сен шуни яхши билгинки, агар биз қўзғолон қилиб, хонликни қўлимизга олмасак, эртага большевойлар, албатта, шундай йўл тутишади, унда биз кечикиб қоламиз», деди.

Кўп ўтмай, 10 киши йиғилиб, мажлис қилдик. Файзулла бўлажак Бухоро ҳукуматига раис қилиб сайланди. Қолган 8 киши вазир этиб тайинланиб, Садриддин Айний котиб бўлди. Мен — маориф ва молия вазири. Орадан икки кун ўтиб, Самарқанд ҳарбий горнизонида Фрунзе қабулида бўлдик. У Бухорога солдатлар билан қурол кўтариб киришимизни айтди. Лекин орамизда Файзулладан бошқа ҳеч ким қурол ишлатишни билмас экан. Уч-тўрт кун орасида машғулот қилиб, милтиқдан отишни ўргандик. Кўп ўтмай, Когонга қараб йўл олдик. Биз бундан 2 кун илгари орамиздан бир кишини элчи қилиб, Амир Олимхон ҳузурига юборган эдик. Элчи «Бухорога Шўро ҳукумати қўшинлари бостириб киради», деган гапга Амирнинг ишонмаганини айтди. Аммо ҳеч биримиз Амирнинг ўлишини истамасдик. Шунинг учун унинг ҳузурига яна элчи юбордик. Унга ҳозирги вазиятни атрофлича тушунтириб, шунга қараб иш кўришини етказдик.

Биз Когондан Бухорога қачон жўнашимизни билмасдик. Лекин Фрунзе Файзуллани тез-тез чақириб, суҳбатлашиб турарди. Охири кечга яқин Бухоро томон йўл олдик. Шаҳарга кираётиб осмонга қарата ўқ уздик. Лекин биронта ҳам жавоб ўқи отилмади. Шаҳарга ярим кечаси кирдик. Қизиғи шундаки, то хон саройига боргунимизча, одам зоти кўринмади. Билдикки, хон қочиб улгурган. Сарой ичидаги хоналардан бирида чироқ ёниқ, бир киши ўтирарди. Файзулла уни таниди: хоннинг жияни — амакисининг ўғли экан. У ўзини хазиначиман деб таништирди. Айтишига қараганда, хон билан кетишга рози бўлмабди: «Мен хазина ва китобларни асрайман», дебди. Эртаси куни Файзулла мени чақириб, Фрунзе билан хазинани кўриб чиқишни буюрди. Фрунзе, хазиначи ва мен бирин-кетин 5—6 хонага кириб чиқдик. Биринчи хонада тахминан 15—20 қоп чиқадиган тилла танга ҳамда катта ҳажмдаги шаклсиз қуйма тиллалар жойлашган. Бошқа хоналар хотинларнинг ёқут ва ноёб тошлар билан безатилган тилла тақинчоқлари, зар тўну, камдан-кам учрайдиган қора кўл терисидан ишланган кийим-бош, шоҳона тож ва қимматбаҳо қиличлар билан лиқ тўла эди. Қиличлар орасидан дастасига бриллиант ва ёқут нақшланганн Фрунзега жуда ёқиб қолди. У қилични уч марта тақиб кўриб яна жойига қўйди. Охирги хона фақат китоблардан иборат экан. Фрунзе негадир ундан тез чиқиб кетди.

Фрунзе бизнинг одамларга ишонмай хазинани қўриқлаш учун ўз соқчиларини қўйди. Ўша куни кўчадан икки аскарнинг ўлиги топилди. Улар атайлаб ўлдирилган эди. Бу ҳисоб кечгача 6 тага етди.

Орадан кўп ўтмай, Бухоро Халқ Жумҳуриятининг биринчи мажлиси бўлди. Мажлисда Самарқандда тайинланган лавозимлар расмий равишда эълон қилинди ҳамда янги газет чиқариш, чет мамлакатлар билан алоқа боғлаш, соғлиқни сақлаш тизимини тузиш, янги усулдаги мактаблар очиш каби масалалар муҳокама қилинди.

Қўзғолоннинг 17 ёки 18-куни бўлса керак, Фрунзе Бухорога «Фавқулодда комиссия» аъзолари билан бирга келди. Ана шу кундан бошлаб вазирлар маҳкамаси мажлиси ўрис тилида олиб борила бошланди. Лекин ўрисчани ходимлар у ёқда турсин, ҳатто вазирларнинг ўзлари ҳам билишмас эди. Куйбишев мажлисга киритилган масалаларни, албатта, ўзи бирма-бир кўриб чиқар, қандайдир ўзгартиришлар киритарди. Бу нарса табиий, кўпчилигимизнинг нафсониятимизга тегарди.

Куйбишев Бухорога келган куннинг эртаси хазиначи отиб ўлдирилди. Биз ҳайратга тушдик. Бу воқеа Фрунзе билан Куйбишев хазинани айланиб юришганда содир бўлган.

Хазиначи ўлгандан кейин хазина калити Куйбишев билан Фрунзенинг қўлига тегди. Шу куни Файзулла ички ишлар вазирига «2—3 киши сарой атрофини кузатиб юришсин, шу кеча нимадир бўладиганга ўхшайди» деди. Менга эса яқин орадаги мажлисда орден таъсис этиш тўғрисида таклиф киритгин, деб буюрди.

Фрунзе Бухорога келган кунидан бошлаб сарой ичида яшаётган эди. Куйбишевга ҳам яшаш учун сарой маъқул бўлди. Биз уларга хизмат учун одам бермоқчи эдик, негадир рад қилишди. Ўзларига содиқ аскарлардан бирини танлаб олишди. Эртаси куни Файзулла Ички ишлар вазири билан узоқ суҳбатлашди. Кейин менинг олдимга келиб: «Кеча мен ўйлаган воқеа юз берганга ўхшайди», деди. Файзулла бирор муҳим масалани маслаҳатлашмоқчи ёки ҳал қилмоқчи бўлса, ўша киши билан одати бўйича юзма-юз гаплашарди. У шунинг учун ҳам биз билан айрим-айрим суҳбатлашган бўлса керак. Мен ундан: «Қандай воқеа юз бериши мумкин?», деб сўрасам, у: «Кечаси саройга горнизондан бир нечта бўш арава келиб, юк билан чиқиб кетибди. Хазинани ўмаришганга ўхшайди», деди. Шу куни биз Фрунзедан орден ишлатиш учун тилла керак деб хазинанинг калитини олдик. Кирсак, бир кечада хазинанинг қарийб ҳаммасини гумдон қилишибди. Қаерга, нима учун олиб кетишганини била олмадик.

Ўшанда ҳаммаси бўлиб, 8 та орден ясалган эди. Унинг биринчиси Ленинга, иккинчиси Файзуллага учинчиси эса менга берилганди.

Бухоро Халқ Республикаси эълон қилингандан кейин чет мамлакатлардан жуда кўп табрикномалар ола бошладик. Ҳатто Туркия Бухорода элчихона очмоққа изн сўради. Лекин Куйбишев рози бўлмади.

Адашмасам, 1922 йил эди. Файзулла мени уйига йўқлатиб: «Зиновьев Москвага чақиртирибди. Нима масала хусусида, билмайман. Ҳозир анча тобим йўқ, ўрнимга бориб келсанг», деди. Мен Олимхоннинг Файзуллага теккан вагонида Москвага кетдим. Зиновьев қабул қилиб: «Иттифоқ тузиш масаласида чақиртирган эдик. Сиз билан Сталин суҳбатлашмоқчи», деди. Кейин Сталиннинг қабулига кирдим. У ҳол-аҳвол сўрашиб бўлгач: «Айрим кишилар ягона давлат — Иттифоқ тузамиз, деб юришибди. Бу, менимча, тўғри иш эмас. Бунга сизлар ҳам рози бўлмасаларинг керак», деди. У гапни айлантириб, менинг фикримни билмоқчи бўлди, шекилли. Кейин бир варақ қоғоз узатиб: «Мен ҳозир эртага бўладиган мажлисда сиз қиладиган нутқ баёнини айтиб тураман, ёзиб олинг», деди. Ёзганларим бир қоғозга яқин бўлди. Мен у орқали даставвал Шўролар ҳукуматини мақташим, халқ номидан ташаккур айтишим ва биз бўлажак Иттифоққа албатта қўшиламиз, лекин ҳозир эмас, бир оз муҳлат ўтганидан кейин, дейишим керак эди. Лекин ўша пайтда бу муҳлат нима учун кераклигини ўзим ҳам тушунмаганман. Энди эса... Афсуски кеч бўлди.

Бу мен билган, эшитган нарсаларнинг бир лавҳаси, холос Худо умр берса, мавриди билан уларнинг ҳаммасини муштарийларга айтиб бераман.

Исмат ХУДОЕР ёзиб олди.

ТАҲРИРИЯТДАН: Бу қайдномани тарихий ҳақиқат деб муштарийларга тақдим этиш фикридан йироқмиз. Ҳақиқат бир томонлама фикрлашдан, бир кишининг мулоҳазасидан иборат бўлмайди. Ҳақиқат — мунозараю мусоҳабаларда вужудга келади. Биз кечаги кунимиз таворихини (совет тарихчилари маълумотларидан) бир ёқлама ўрганганлигимиз маълум. Шу боисдан тарихий адолатни тиклаш, бор гапни сиёсий қарашлар таъсирида бўямасдан тўғрисини айтиш бугунги кунда жуда муҳимдир.

Ҳақиқатни билишда тарихий ҳужжатлар, ўша даврларни ўз кўзлари билан кўрган кишиларнинг эсдаликлари ва гувоҳликларига таяниш лозим. Қатрада қуёш акс этганидек, ушбу қайдномада ҳам авлодларимиз ҳаёти ҳақидаги асл ҳақиқат яширинган бўлса ажаб эмас.

• Долзарб мавзуда мусоҳаба

ДЕҲҚОНГА—ЕР, ҚЎЛИГА—ЭРК

Янгийўл районида Усмон Юсупов номли ижарачилар ва тадбиркорлар уюшмаси пайдо бўлди. У жумҳуриятимиздаги қалдирғоч агросаноат тузилмаларидан бири—машҳур Халқобод боғдорчилик-узумчилик комбинати ўрнида юзага келди. Мухбирларимиз саволларига уюшма бошқаруви раиси Шоолим Ҳусанов жавоб беради.

— Энг, аввало, шуни айтишим керак: биздаги қайта ташкил этишлар шунчаки пешлавҳаларни алмаштириш, замонга қараб турланиш эмас. Агар уюшма тузулмасига, мулкчилик шаклларининг кўпукладлиги, меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришдаги янгича ёндашувлар, деҳқонлардаги ерга бўлган ҳозирги муносабатларга диққат билан қаралса, масаланинг моҳияти анча ойдинлашади. Бинобарин, ҳозирнинг ўзидаёқ ўзгаришлар кўзга ташланиб қолди. Айниқса, қишлоқдаги турмуш тарзини тубдан ислоҳ этиш, ернинг чинакам соҳибларини вояга етказиш хусусидаги Президент фармонларининг бажарилиши буни яққол кўрсатмоқда.

Қайта ташкил этишдан сўнг уюшма бошқарувига ер олиш, фермер бўлиш истагида 37 деҳқон оиласидан ариза тушди.

Улардан 24 нафари ҳуқуқий ва амалий жиҳатдан уюшмадан ажралиб, мустақил иш юритадиган, бошқача айтганда, ўз қозонини ўзи қайнатадиган бўлди. Иккита фермер хўжалиги эса тетапоя даврида хўжалик берадиган мададдан маҳрум бўлишдан чўчиб, ҳозирча «Халқобод» таркибида қолишга розилик берди. Аслида бундай хавотирланишга ўрин йўқ. Биз учун фермерларнинг ҳаммаси тенг: ўзимизники ёки бегона деб ажратмаймиз. Бинобарин, бу йил уюшмамиз бўйича ишлаб чиқариладиган ва сотиладиган маҳсулотнинг асосий қисми давлат буюртмасига кетади.

Хуллас 168 гектар экинзор, 150 гектар боғ, 11 гектар токзор, 5 гектар яйловни ҳужжат асосида фермерлар тасарруфига ўтказдик. Битта фермер хўжалиги банкдан қарз кўтариб, комбинатдаги барча қорамоллар ва қўйларни сотиб олди. Ҳар қайси фермер хўжалигига ўртача 10 гектар ер майдони тўғри келди. Менимча, бу ишнинг бошланиши учун чакки имконият эмас.

— Янги шароитда ўз кучини синаб кўришни истовчи, товар ишлаб чиқаришни хоҳловчилар кўпми?

— Бизда ер олишни хоҳламаган хонадон деярли йўқ. Ишончим комилки, вақти-соати келиб, ҳаммага ер берилади.

— Янгиликнинг дастлабки натижалари ҳақида яна нималар дейиш мумкин?

— Уюшмамизнинг асосий вазифаси Тошкент аҳолисини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашдир. Бинобарин, айнан шуни ҳисобга олиб, уюшма район ва вилоят миқёсидаги раҳбарлик бўғинларидан ҳоли тарзда бевосита «Узплодовошвинпром» концернига бўйсиндирилган. Пойтахт аҳолиси фермерларимиз дала ва боғларида етиштирилган турли нознеъматлардан ҳадемай баҳраманд бўладилар.

Хосил мўл бўлиши тайин. Буни Маҳмуд Болтаев етакчилик қилаётган «Баҳор» фермер хўжалиги далаларида бўлган киши яққол сезади. Унинг тасаррууфида 33 гектар ер бўлиб, учдан бир қисми боғ ва токзорлардир. Ана шунча майдонни 14 киши рисоладагидай эплаяпти. Уларнинг барини Болтаевнинг ўзи танлаган, дадил айтиш мумкинки, бунда у янглишгани йўқ. Зеро, бу борада ҳам қон-қариндошлик муносабатлари ва манфаатлар муштараклиги муҳим ўрин тутади. Ишга бир ёқадан бош чиқариб жонжаҳдлари билан ёпишиш, аҳиллик жамоанинг асосий фазилати. Шу боиски, барчаси ишда пешқадам. Ихчамгина жамоа жорий йилда 600 тоннадан зиёд мева-сабзавот етиштиришга сўз берган. Кичкина деманг бизни дегани шу эмасми!

— Ҳар қандай янгиликнинг биринчи одимлари азалдан қийин бўлган. Ҳозирги танқисллик ва қимматчилик замонида бу жараён силлиқ кечмаётгандир?

— Ҳа, афсуски, кўнгилдагидек бормаётир. Фармонлар бор, бироқ ўз ихтиёри билан фермер бўлган деҳқонлар ундан қониқиш ҳосил қилмаяптилар. Уларнинг ҳаммаси техникага, унумдор ерга, чекланмаган ва имтиёзли банк қарзларига орзуманд. Ерни тақсимлаш осон кечар, бироқ трактор ва имтиёзли қарзларга келганда албатта баҳс, жанжал юзага келади. Сир эмас, ҳозир биронта ҳам деҳқон хўжалигининг техника, ўғит, жиҳозлар, сотиб олиш, маҳсулотни қайта ишловчи кичик цех ёки замонавий омбор қуришга қурби етмайди. Ҳамманинг, жумладан уюшманинг ҳам бўйнида нарх сиртмоғи борки, у ҳар қадамда бўғади, эркин нафас олишга имкон бермайди. Лоақал, ҳайдов тракторининг баҳоси ҳозир чорак миллион сўмдан зиёд туришини кўз олдингизга келтиринг. Бунга ҳатто юқори рентабелли ҳисобланган уюшмамизнинг ҳам қўли қисқалик қилади, эндигина оёққа тураётган фермер хўжалигини гапирмасак ҳам бўлади.

Энг ажабланарлиси, ҳатто ўзимизнинг жумҳуриятда ишлаб чиқарилаётган машина-механизмлар, эҳтиёт қисмлар, қурилиш материаллари ва бошқа ресурслар ҳам деҳқонларга осмон баравар нархларда сотилаяпти. Ҳатотки, бу қишлоқ аҳлини хонавайрон этиши, янги ишга қўл ураётган фермерларнинг кўнглини совутишини тушуниш қийин бўлса? Ахир деҳқон ва фермерлар бундай нотенг шароитда икки дунёдаям бойишмайди, ҳаммани тўйдириш у ёқда турсин, ўзларини ҳам эплашолмайди. Ҳатто қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари харид нархларини ошириш ҳақида яқингинада чиққан қарор ҳам аҳволни ўнглаши амри маҳол. Чунки маҳсулот таннархи жиловсиз тулпордай ўзиб бораётир. Шундай экан, шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги муқобил товар алмашувини орзу қилишгина мумкин, холос. Бир сўз билан айтганда, қишлоқ хўжалигини хўрлаш, таҳқирлаш давом этаяпти. Қачонгача шундай бўларкин!

— Маълумки, ишлаб чиқариш билан қишлоқ меҳнаткашига — у фермерми, ижарачими, ким бўлишидан қатъий назар, ижтимоий хизмат кўрсатиш чамбарчас боғлиқ. Ҳозирги оғир даврда уларнинг турмуш шароитларини яхшилаш борасида нималар қилинаяпти?

— Ходимларимиз, жумҳуриятнинг барча аҳолиси сингари яхши яшагиси, нон, гўшт, сут ва бошқа маҳсулотларни арзонроқ нархларда сотиб олгиси келади. Улар ҳам замонавий турар-жойлар, тиббий ва маиший хизмат ҳамда бошқа қулайликлар бўлишини исташади. Аммо бу мураккаб ва зиддиятли дунёда барча муаммони бирданига ҳал этиш қийин. Сабр-тоқат, чидам керак. Ҳаракатда баракат дейдилар. Зеро, олаётган фойданинг асосий иқсми ва бошқа маблағлар ижтимоий эҳтиёжларга сарфланаяпти. Ҳозирги пайтда турар жой фондимиз 23 минг квадрат метрдан ошиб кетди. Бултурдан бошлаб уни хусусийлаштиришга киришдик. Квартира ва уйлар даставвал уруш қатнашчилари, ўқитувчиларга бепул берилди. Халқобод уюшмаси марказий қўрғонини бош режа асосида қуриш давом эттирилаяпти.

Томорқа учун ер тақсимлаш масаласи бизда тамоман ҳал бўлган. Ер участкаси олишни хоҳловчиларнинг барига 0,20 сотихдан майдон берилди. Ҳозир томорқачилар тасарруфида 400 гектарга яқин ер бор. Одамларга ғамхўрлик бошқа соҳаларда ҳам олиб борилаётир. Дарвоқе, одамларга ғамхўрлик ишлаб чиқаришга, унинг ривожига ғамхўрлик демакдир. Катта режани кўзлаган тадбиркор буни ҳамиша ёдида тумтоғи керак.

Суҳбатдошлар:
Н. ШАКАРОВ ва
И. АҲМЕДОВ,
«Халқ сўзи» мухбирлари.

• Ўзбекистон ва жаҳон

ЎЗИНИ КЎРСАТГАН ТАНИЛАДИ

«ТАНИМАСНИ СИЙЛАМАС», дейди халқимиз. Ўзбекистон мустақил давлат сифатида тан олингани билан уни ҳали кўпчилик танимайди. Танилиш учун эса иложи бўлган ҳамма жабҳаларда жаҳон миқёсига чиқиб, ўзни кўрсатмоқ керак. Ҳозир шу борада жон куйдираётган жамоалардан бири **жумҳурият халқаро маданий-маърифий ассоциациясидир.**

Собиқ иттифоқ тугаб, хорижга чиқиш бевосита ўзига қолгач, ташкилий ва иқтисодий қийинчиликлар кучайсада, ассоциация раҳбарияти Ўзбекистонни маданий-маърифий жиҳатдан жаҳонга танитиш чораларини излаб топаяпти. Чунончи, Ҳиндистон билан кейинги пайтдаги тўғридан-тўғри алоқалар анча ривож топди.

Ўзбек рассомлари «Бирла» академиясининг Калькуттадаги залларида ва Рамакришна миссиясининг маданият институти музейида графика ва тасвирий санъат асарлари тўртта кўргазмаси ташкил этилди. Рамакришна миссияси намояндаларининг Тошкент, Самарқанд, Фарғона шаҳарларига ташрифлари шарофати билан миссия маданият институти кутубхонаси ва Ўзбекистон Фанлар академиясининг асосий кутубхонаси ўртасида амалий алоқа боғлашга келишиб олинди.

Финляндиянинг ҳаваскорлар театрлари, рассомлар ва миллий маърифий уюшмалари, шунингдек Хельсинки университетининг Осиё ва Африка мамлакатлари тили ва маданияти бўлими «Сеурасаари» жамғармаси билан амалий алоқалар, айниқса кенг ривожланмоқда. Шу йил сентябрь ойи охирларида Финляндияда Ўзбекистон маданияти кунларини ўтказиш хусусидаги ҳужжатлар тайёрланди. Фин ширкатлари билан қоғоз ишлаб чиқариш, қишлоқ хўжалик ширкатлари уюшмаси билан эса сабзавотларни қайта ишлайдиган қўшма корхоналар қуриш тўғрисида маслаҳатлашиб олинди. Болалар китоблари нашриёти билан кичкинтойларга аталган адабиётларни чоп этиш учун қўшма корхона очишга келишилди.

Ҳаваскорлардан ташкил топган 20 кишилик гуруҳ Ўзбекистонда бўладиган Финляндия фольклор тадбирларида қатнашиш учун жумҳуритимизга таклиф этилади. Келгуси йилнинг январь—февраль ойларида болалар ижодиёти кўргазмалари айирбошланади. Ўзбекистоннинг халқ амалий санъати буюмлари кўргазма-бозори ташкил этилади.

«Сеурасаари» жамғармаси бу ерда ҳар йили ўтказиладиган бадиий дасталар фестивалига Ўзбекистондан 20 кишилик гуруҳни икки ҳафта муддатга таклиф этишга тайёр эканлигини маълум қилди. Бу ташриф 1993 йилнинг ёзига мўлжалланган бўлиб, ўзбекистонликлар қадимий меъморчилиги услубида қурилган қулай далаҳовлиларда яшаб, концертлар намойиш этадилар.

Финляндия рассомлар уюшмаси келаси йилнинг биринчи чорагида Ўзбекистон рассомлари асарларининг кўргазма-бозорини уюштиришни таклиф этди.

Шунингдек, Ҳиндистон билан маданий-маърифий ҳамкорлик ҳам бундан буён ривож топади. Чунончи, 3 ўзбек мутахассиси (мусиқачи, шоир, файласуф) Рамакришна миссиясида ишлаш учун Калькутта шаҳрига боради. Деҳлида Ж. Арсановнинг тасвирий санъат асарлари ва А. Раҳимовнинг сопол идишлари кўргазмасини ташкил этиш тўғрисида келишиб олинди. Бундан ташқари Панжоб билан алоқаларни тиклаш ва Ражив Ганди жамғармаси билан узоқ муддатли алоқа ўрнатиш ва бу меҳр-шафқат ташкилоти билан амалий ҳамкорликни кенгайтиришга аҳдлашилди.

Фақат наф келтирадиган бундай халқаро амалий алоқалар янада кенг қулоч ёйиши мумкин эди.. Бироқ иқтисодий танглик ҳозирча бунга имкон бермаяпти. Ассоциациянинг меъморчилик ва санъат секцияси бошқарувининг куни кеча бўлиб ўтган мажлисида, асосан, ана шу муамолар хусусида сўз юритилиб, ишни жонлантиришга кўмаклашувчи имкониятлар ҳақида фикр алмашилди, йўл-йўриқлар белгиланди.

А. ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҲАМКОРЛИККА ДАЪВАТ

АМЕРИКА Қўшма Штатларининг йирик жамоат арбоби Памела Гарриман бошчилигида Ўзбекистонга келган бир гуруҳ давлат ва жамоат арбоблари, олимлар, «ЭЙ-БИ-СИ» телекомпанияси журналистлари республика ҳаёти билан танишаяптилар. Меҳмонлар Ўзбекистон Олий Кенгашида, Фанлар академиясида, Ташқи ишлар ҳамда Олий ва Ўрта таълим вазирликларида, Олий ўқув юртлари жамоатчилиги билан учрашишни режалаштиришган.

Кеча Памела Гарриман хоним ва унга ҳамроҳлик қилаётган Колумбия университети қошидаги истиқбол муаммолари институти директори Роберт Легволд, Гарвард университетининг Украина тадқиқот маркази директори Роман Шпорлук, «Леман Бразерс» ташкилотининг ижрочи директори Ричард Холбрук, Брукинг институтининг Ўрта Шарқ мамлакатлари масалалари бўйича йирик мутахассиси Жудит Киппер Тошкент давлат иқтисод университетига ташриф буюришди. Университет ректори Саидаҳрор Ғуломов меҳмонларга олийгоҳ ҳаёти, таълим жараёни ҳақида сўзлаб берди.

Америкаликлар ўтган йили университет қошида бизнес мактаби ташкил этишган эди. Унда қисқа фурсатда хорижий муаллимлардан сабоқ олган талабалардан 26 нафари инглиз тилида бўлган синовлардан ўтишди. Ҳозир улар Арканзас, Техас, Филодельфия штатларидаги олийгоҳларда сабоқ олишаяпти. Университет ректори Буюк Британиядан бир йил муддатга келган мутахассислар ишлаётгани, улар ёрдамида икки мингга яқин талабани хорижга ўқишга юборишга тайёрланаётгани ҳақида тўхталди. У америкалик олимлар ҳам Тошкентга келиб, талабаларга лекциялар ўқишига истак билдирди. Шунда студентлар инглиз тилини чуқурроқ ўрганадилар. Энг яхши қўлланмалардан фойдалана олиш имконига эга бўладилар. Илмий-техника соҳасида ҳам илғор ғоялар шу тилда яратилади, кенг чоп этилади.

Меҳмонлардан Ричард Ҳолбрук Иттифоқ давридаги сиёсий иқтисод фани ҳозир ҳам ўқилаяптими, дея сўраб қолди? С. Ғуломов яқинда иккита кафедра олимлари инглиз тилидаги дарсликлардан фойдаланиб, янги қўлланма яратилгани, баъзи китоблар АҚШдан ҳам олинганини баён қилди.

— Ўтган йили, — деди ректор — мен талабаларимиз таълим олаётган АҚШ университетларида турли марказ ва фирмаларда сўзга чиқдим. Уларга ҳамкорликда ишлашни, талабалар, мутахассислар алмашишни таклиф этдим. Ҳаммаси жавобсиз қолиб кетди. Сизларга ҳам ҳамкорликда ишлашни таклиф килмоқчиман, ўйлаб кўринглар.

Хорижий олимлар табиатни асраш, сув муаммоси, чўл зоналарнинг озукўплиги билан қизиқишди. С. Ғуломов америкалик олимлар саволларига жавоб бергандан сўнг, университет кутубхонасида инглиз тилидаги адабиётлар йўқлигини ҳам гапириб ўтди. Мабодо, имкони бўлса, китоб масаласида ёрдам беришларини сўради.

Бухгалтерлик ҳисоби, банк ҳисоби, мененжерлик ихтисосликларидан Америка университетлари ҳам профессорлар юборганда ишларимиз тезроқ олға силжиши алоҳида таъкидланди.

Сўнгра америкалик меҳмонлар ўз юртларидаги дорилфунунларда таълим олаётган ўзбек талабалари билан учрашишди. Уларнинг хориждаги ҳаёти, ўқишлари билан қизиқишди.

Сўнггида С. Ғуломов Памила Гарриман хоним, Роберт Легволд, Роман Шпорлук, Ричарда Холбрук, Жудит Кипперга Тошкент давлат иқтисод университетининг «фахрий профессори» унвони берилганини маълум қилди. Уларга ҳужжат топширди.

Исматилла ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТДА: америкалик меҳмонлар университет ректори қабулида.

Е. БОТИР олган сурат.

СЎНГГИ ҚЎНҒИРОҚ—ҲАЯЖОН

● МЎЙЛОВИ сабза урган ўспирин бугун мактабни тугатганлигини ота-онасига маълум қилади. Бу «маълумотдан» аён бўладики, йигитчанинг «катта ҳаётий ташвишлари» бошланмоқда. Бу ташвишлар унинг ўзидан кўра ота-онасини кўпроқ безовта қила бошлайди.

1-синфни битирувчи жажжи болакайлар ҳаяжони эса ака-опаларининикидан кўра ўзгачароқ — улар ҳали ҳаётнинг ўз кўнгилларидек беғубор, эзгуликни эртаклардагидек устивор, деб англайдилар. Шу боис ҳам уларга бугун катта байрам!..

Қолган синфлардаги ўқувчилар эса қай бири мактабдаги айрим зерикарли дарслардан қутулгани учун хурсанд, қай бири ўртоқлари, дугоналари, севимли устозлари билан уч ой айри яшашни ҳис қилиб маҳзун. Энди коптоқ тепиб чарчамайдиганлар ёлғиз ота-оналар назоратида бўлишади, холос.

Қишлоқ ёшлари ота-онамизга ҳарна ёрдам деб далага отлансалар ажаб эмас... (Эҳтимол, улар оромгоҳларга боришар).

Хуллас, болалар учун йилнинг барча фасли — байрам. Улар бизнинг бозор иқтисодиёти деб чекаётган ташвишимиздан бехабар, Тўғрими?..

Мана бу суратларни Р. АЛЬБЕКОВ Тошкентдаги 23-ўрта мактабда тасвирга олган. Уларнинг бирида бошланғич синф ўқувчиларининг «Хайр, мактабим!» деб аталган кечадаги шодликлари тасвирланган. Иккинчисида эса мактабнинг илмий ишлар бўйича директор ўринбосари Дилором Турсунқулова аълочи ўқувчиларни «Мақтов ёрлиқлари» билан тақдирламоқда.

Сўнгги қўнғироқ! Республикамизнинг барча мактабларида бу кун мана шу суратлардагидек шодон ва ҳаяжонли ўтаётир.

● *Мусоҳаба*

ҲАЖГА БОРМОҚЧИ БЎЛСАНГИЗ...

Ҳаж мавсумига ҳам саноқли кунлар қолди. Унга қандай тадорик кўрилмоқда!

Мухбиримиз Ўзбекистон Республикаси божхона комитети раисининг биринчи муовини Саййидазим ОРИПОВ билан шу мавзуда суҳбатлашди.

— Аввало, божхона комитетининг асосий вазифалари ҳақида гапириб берсангиз.

— Негадир бизни кўп ҳолларда республикадан ташқарига олиб чиқиб кетиладиган молларни назорат қилиш бошқармаси билан адаштириб қўйишади. Аслида биз мутлақо бошқа-бошқа ташкилотлармиз. Улар республикамиздан собиқ Иттифоқ давлатларига олиб чиқиб кетиладиган молларни назорат қилса, биз хорижий мамлакатлар билан қилинадиган олди-бердиларнинг ҳужжат ва миқдорини аниқлаш билан машғулмиз. Сир эмас, шу пайтгача божхона хизмати собиқ марказнинг инон-ихтиёрида эди. Равшанки, империя уни ўз табиатига мослаб олганди. Мен Саудия Арабистонида бўлиб, у ердаги божхона хизмати қандай ташкил этилганлиги билан танишиб келдим, давлат департаменти Божхона хизмати раисининг ўринбосари жаноб Абдуллоҳ ал-Ҳалавий билан бўлган суҳбатларимиз, келажакда бу соҳада Ўзбекистонда ҳам жиддий ўзгаришлар рўй беради, дейишимизга имкон яратди.

— Нега айнан Саудия Арабистонини танладингиз!

— Хабарларингиз бор, бундан бир неча ой бурун Тошкент—Жидда оралиғида мунтазам ҳаво рейси очилган эди. Бу, айниқса, Ҳаж қилувчилар учун катта қулайликлар туғдиради.

Оллоҳга шукрки, йилдан-йилга Маккага борувчилар сони кўпаймоқда. Бу йил 4 мингга яқин киши бориши мўлжалланган. Ўзбекистондаги мавжуд тайёрагоҳлар, тан олиш керакки, ҳали бунчалик кўп фуқарога бирданига хизмат қилиш кучига эга эмас.

Мусулмонлар сабр-тоқатли бўладилар. Ўйлаймизки, бу гал ҳам тартиб-қоидага риоя қилиб, омон-эсон бориб келадилар. Шунинг учун ҳам бошқа мамлакатлардаги эмас, бизни айнан Саудия Арабистонидаги божхона хизмати кўпроқ қизиқтирган эди.

— Саудия ва умуман хорижий мамлакатларга қандай буюмлар олиб кетиш мумкину, нималар мумкин эмас! Муштарийларимизни ҳозир кўпроқ шу саволлар қизиқтиради.

— Сафар давомида эҳтиёж учун ишлатиладиган барча буюмларни олиб кетиш мумкин.

Аммо қурол-яроқ, сиёсий адабиётлар, спиртли ичимликлар, гиёҳвандлик моддалари, ўтмиш тарихимиз билан боғлиқ миллий буюмлар, кўнгил очар ўйин воситалари ман этилган. Саудияга қовурилган гўшт ҳам обориш мумкин эмас. Чунки у иссиқ ўлкада, тезда айниб қолади. Озиқ-овқатлар ҳажми 6 килограммдан, умумий юк ҳажми эса 20 килограммдан қилиб белгиланган.

Кўпчиликни қандай буюмларга рухсат бор, деган савол ҳам қизиқтириши табиий. Дазмол бўладими, фотоаппарат, дурбин, қўлда олиб юриладиган телевизор ёки радио бўладими — фақат биттадан, холос.

— Валюта-чи!

— Ҳозир амал қилаётган божхона қонун-қаидаларига кўра 200 долларга рухсат берилган. Лекин биз Ҳажга борувчилар учун алоҳида имкониятлар яратиш ниятидамиз. Биз унинг аниқ миқдорини Ҳажга борувчилар билан бўладиган учрашувларимизда, албатта айтамиз. «Рубль»дан эса қайтариб келиш шарти билан 300 сўмгача олиб кетишга рухсат берилган.

— Эшитишимизча, шахсий машинасида Ҳажга бориб келиш истагини билдираётганлар ҳам кўп экан!

— Бунга ҳозирча рухсат йўқ. Чунки машина билан бораётган киши, бир нечта давлат чегараларидан ўтиши керак. Унинг эса ўзига хос қонун-қоидалари бор. Келажакда бунга ҳам, албатта имкон туғилади, деб ўйлаймиз.

Суҳбатдош: Х. ИСМАТОВ.

● *Гдлян ҳақида афсона ва ҳақиқат*

Виктор ИЛЮХИН:

ЁЛҒОН ГАПИРОЛМАЙМАН

...Горбачев устидан жиноий иш қўзғаганлигимни ноқонунийлигини исбот қилишолмагач, рақибларим «халқ қаҳрамонлари» Гдлян ва Ивановларнинг Ўзбекистонда йўл қўйган қонунбузарликларини терговқилганимни писанда қила бошлашди (бу борада «Комсомольская правда» энг кўп думини ўйнатди).

Гдлян гуруҳи томонидан Ўзбекистонда йўл қўйилган ноқонунийликларни ўрганишда мен ҳам қатнашганимни яширмаганман ва яширмайман ҳам. Мен ва ихтиёримдаги терговчилар бу ишни ипидан-игнасигача ўрганиб чиқишди.

Ҳукумат тепасида «оқлар» ўтирадими ёки «қизиллар», «кўкларми», ёхуд «яшиллар-ми», мен айтган сўзларимдан тонмайман ва такрорлайман: «Гдляннинг ишларида ҳақиқат ҳам бор, аммо шундай улкан ёлғон ҳам мавжудки, ҳақиқатни эритиб, йўқ қилиб юборган».

Менинг ўрнимдаги бошқа одам жамоатчилик фикрини эътиборга олиб, ўз манфаатини ўйлаб, ҳақиқатни сохталаштириб, Гдлян тоза, шишадай беғубор деган бўларди ва «Яшасин Гдлян, омон бўлсин Гдлян» деган катта хорга қўшиларди.

1989 йилдаёқ мени ҳам Гдляннинг офаринбозлари сафига қабул қилишди. Ҳатто Россия парламентидан ўрин ажратмоқчи бўлишди. Ахир Гдляннинг маддоҳлари пиёда қолишмади. Учаргиламларда юқори мансабларга кўтарилишди. Кимдир халқ депутати, кимдир парламент аъзоси, яна кимдир Ельциннинг шотирига айланди. Гдлян деган борки, амалга минди. Мен учун бундай йўл маъқул эмас, чунки ёлғон гапиролмайман. Мен Гдляннинг одами бўлмадим ва бўлишини истайман. Унинг шаънига ҳамду сано ўқиганим йўқ. Унинг қилмишларини ўрганмагунимча танқид қилмаганман. Гдлян гуруҳи йўл қўйган ноҳақликларни ўз кўзим билан кўрдим.

Ҳа, миллионлаб сўмлар мусодара қилинган. Ўзбекистоннинг масъул ходимларидан тўғри жазоланганлари ҳам бор.

Аммо... Аммоси бор-да.

Кейинги икки йил ичида бизнинг терговчимиз ва мамлакат Олий Суди томонидан Гдлян, Иванов ва шу гуруҳ терговчилари томонидан ҳибсга олинган 30 дан ортиқ фуқаро тўла оқланди ва ўз ҳуқуқига тикланди. Бу одамларнинг ҳеч қандай гуноҳи йўқ эди. Кўпчилик қариб қолган чоллар, серфарзанд оналар, оғироёқ аёллар қамоқхона ва ҳибсхоналарда 2—3 ойдан етти йилгача ўтириб чиқдилар. Гдлян гуруҳи ўз қонунбузарлигини яшириш учун жиноий ишдаги материалларини йиртиб олган, йўқотган эди. Ҳар бирини игна билан қудуқ қазигандек ўрганишга тўғри келди.

Иззатов Видодилни суд 13 йилга ҳукм қилган эди. У етти йил қамоқхоналарда ўтирди. Биз унинг ишини ўрганиб, ҳужжатларни ясамалигини кўргач, ўз ташаббусимиз билан норозилик билдирдик ва ҳукм бекор қилинди. Гуноҳсиз одам озодликка чиқди.

Фақат биттагина Иззатовнинг яна ноҳақ 6 йил ўтирмаслиги ишни қайтадан ўрганиб чиқишга, асабларни бузиб баҳс қилишга, ҳақиқат томон туришга, душман орттиришга арзир эди.

Яна бир гапни айтмоқчиман. Ҳали Гдлян ҳақида бор ҳақиқат айтилганича йўқ. Демократик матбуот ҳақиқий Гдлянни Гдлян образи билан алмаштириб қўйди. Иккаласининг ер билан осмонча фарқи бор. Гдляннинг асл бадиий тимсоли асл нусхасига ўхшамайди. Гдлян ва Иванов ўз ишларини қилиб бўлишди. Ўз гумашталарини ҳокимият тепасига олиб келишди, энди ўзларига мойли жой излашяпти. «Демроссия»дан чиққан одамлари каби халқни аллақачон унутишган. Халқнинг аҳволи оғирлашиб, сўнгги кўйлагини ечиб бераётган пайтда унутишди. Бурунгидақа митинглар ҳам йўқ, гдлянчасига «оташин нутқлар» эшитилмай қолди. Унинг нутқларида кўпроқ ўз-ўзини улуғлаш, тарғиб қилиш бор эди холос. Халқни яна бир карра алдашди ва унга хиёнат қилишди. Ҳали кўпчилик Ўзбекистонда нима бўлганини яхши билмайди. Ўзбекистонда Гдлян «берияча» иш юритишни тикламоқчи бўлди. Албатта, Москва ёки Зеленоградда туриб, минглаб чақирим нарида яшаб, ўзбек халқининг бошига Гдлян тарафидан қанчалик хўрлик келтирилганлигини, халқ оёқости қилинганлиги, сўроқ пайтида аёвсиз калтакланганлиги, неча-неча бегуноҳларни турмага солишганлигини тасаввур қилиш қийин. Гдлянпарастликнинг хавф-хатарлиги халққа аста-секин аён бўлди. Анатолий Собчак «Хождения во власть» китобида «Гдлян ва Иванов янги ижтимоий жараёнда 30-йилларнинг репрессияси анъаналарида иш кўришди» деб ёзади. Бу Гдлян ва Ивановнинг тарафдорлари ва ҳимоячиларидан бирининг сўзи эди.

Демократиянинг бугунги доҳийлари тўдасида Гдлян ва Ивановнинг қоралари кўриниб қолади. Уларнинг исми-шарифи Ельцин, Горбачев, Яковлев, Шеварнадзе номлари билан ёнма-ён эсга олинади. Улар ҳаммаси митинг ва йиғилишларда бир қозонда қайнашади, ҳали «Демроссия»нинг қурултойларида, ҳали «Оқ уй» ҳимоячилари ўртасида, ҳали фитна қурбонларининг дафн маросимида...

Лекин ҳали кўпчилик билмайдики, Гдлян ва Иванов ўша қудратли гуруҳ устидан жиноий иш қўзғамоқчи бўлган. Гдляннинг Ўзбекистонда қилган ноҳақликларини ўрганиш жараёнида бу масалага дуч келдик.

Ҳибсда сақланаётган (ўша вақтда) Р. Абдуллаеванинг гувоҳлик беришича, Гдлян доимо «Кремль мафияси» ҳақида ҳужжатлар тўплаганлигини айтиб мақтанган. Улар Ўзбекистон ва Москва ўртасида жиноят кўприги ясамоқчи бўлишган. Терговларининг бирида Иванов: «...Бу жиноят ҳалқасига сизнинг мафкурачиларингиз Яковлев ва Разумовскийларни ҳам боғлаймиз» деган. Кўп ўтмай Гдлян гуруҳи Абдуллаевадан Ельцинга қарши гувоҳлик беришни таклиф этган. Ўзбекистонда бўлган пайтида 4000 сўмдан зиёдлик гилам Ельцинга совға қилинганини эътироф этишни буюришган, Абдуллаева бундай фактдан огоҳ эмаслигини айтган. Сайловолди йиғилишларида халқ Ельцинни қўллай бошлаган, Гдлян Ельцинга ҳамду сано ўқий бошлаган.

Сиёсий раҳбарлардан Егор Лигачев Қорабоғ Озарбайжоннинг ажралмас бир қисми ва шундай бўлиб қолажагини таъкидлагач, арманпараст кимсалар Лигачевга қарши ҳужумга ўтишди. Горбачев ўзини четга олди, отилган тошлар фақат Лигачевга тегди.

Гдлян эса сохта айбномалар тўқиб, Ўзбекистондагиларни қўрқитиб, Лигачевга қарши ҳужжат тўплай бошлади.

Гдлян гуруҳи Горбачевга ҳам тиш қайрашган эди.

Бухоро вилояти таъминот уюшмаси собиқ раиси Ғани Мирзабоевнинг Кисловодскда тушган суратларини дастак қилиб Гдлян президентнинг овозини ёпмоқчи бўлди.

С. Раҳимовнинг айтишича, Гдлян уни Горбачевга қарши гувоҳлик беришга кўндирган.

Навоий вилояти ички ишлар бошқармасининг собиқ бошлиғи Ҳайитовдан Гдлян Горбачевга қарши маълумот беришни талаб қилган ва «...агар хоҳласам Горбачевни ҳам қамайман» деган.

Виктор Илюхининг «ПРЕЗИДЕНТ АЙБЛАНАДИ». «Палея», Москва — 1992 й. китобидан қисқартириб олинди.

ТАРЖИМОН ИЗОҲИ

1987 йили мен Москвада ўқирдим. Бирор кун йўқ эдики, марказий телевидение Ўзбекистон ҳақида гап сотмасин. Мункиллаган чол газеталардан торгиб, бурнини артишга қўли етмайдиган ғазеталаргача афсонавий қаҳрамон Гдлянга ҳамду сано ўқиб, ўзбекларга нисбатан нафрат уйғотарди. Бир куни Пушкин кўчаси бўйлаб кетаётганимда бир кампир «Сиз ўзбекмисиз» деб сўраб қолди. Ҳа, дейишимни биламан, бошимга қарғишлар ёғилди: «Сиз ўзбеклар ўғри, миллионерсиз. Сиз туфайли руслар камбағал яшамоқда». Шу куни «миллонер» каминанинг чўнтагида ақалли бир сўм йўқлигидан тушлик ҳам қилмаган эдим. Бекатда троллейбус кутдим. Мендан тўрт баравар кам стипендия оладиган армани студентлар такси тўхтатиб, ётоқхонага кетишарди.

1989 йил... Яна шу манзара. Дарсдан қайтиб келиб телевизорни очсам СССР Халқ депутатларининг съездидан репортаж берилаётган эди. Гдлян ва унинг гуруҳи фош қилинди. Енгил нафас олдим.

Эртасига Ўзбекистон ҳукуматининг Москвадаги доимий ваколатхонасига борсам, Тошкентдан келган газеталарни илиб қўйишибди. «Правда Востока» газетасида Гдлян гуруҳи ҳақида ҳамду санодан иборат мақола чоп этилган эди.

Бутун Ўзбекистон матбуоти зиёлилари Гдляннинг кирди-корларини фош қилаётган пайтда эса унинг номзоди Арманистон президентлигига қўйилди...

«Правда Востока» газетасининг бир мўйи ҳам тўкилмади...

Тўра МИРЗО.

Анвар ОБИДЖОН

АРЗИМАС КАМЧИЛИК

Шакарқишлоқдан Ширинқишлоққа қиз узатилибди. Зиёфат бир арава, куёвнавкарлар икки арава, қизу хотин, юку сеплар уч арава бўлиб, карвон «ҳаюв-ҳаюв» билан Ширинқишлоққа кириб келибди.

Тўйхонага етгач, ҳисоб-китоб қилиб кўришса, ҳамма нарса жойида эмишу, фақат биргина камчилик бормиш, яъни тўпалонда келин эсдан чиқиб Шакарқишлоқда қолиб кетган экан.

ИТГА ЎХШАГАН ЭЧКИ

Якка хўжаликларни тугатиб, умумхўжаликларни ташкил этиш жараёни оғир кўчиб, ҳукумат фаоллари уйма-уй ташвиқот қилиб юрган даврлар экан.

Раис Калтўпи маҳалласидаги Рўзи тоғаникига кириб, «биров ҳўкизи, биров омочи, биров қўй-сигири билан умумхўжаликка ёзиляпти, сиз ҳам бизга қўшилинг», деб қистовга олибди. Рўзи тоға: «Менда битта кетмондан бошқа нарса йўқ», деса, раис: «бўпти, кетмон билан қабул қиламиз», дебди.

Бозори чаққонлигини сезган Рўзи тоға «манавиниям ёз, укам, дея нарироқда раисга ғижиниб турган итини кўрсатибди.

— Ие, совет умумхўжалигида итга нима бор? — деб ўкрайибди раис.

— Ғани, охиригача эшит, — дебди Рўзи тоға. — Сен буни «эчки» деб ёз. Итим ўлса, умумхўжалик мендан битта эчки қарздор бўлади.

Шундан кейин анча баҳс кетибди. Рўзи тоға: «лорага эчки бермасанг, умумхўжалигингга кирмайман», деб туриб олибди. Охири раис келишишга мажбур бўлиб, дафтарга ёза бошлабди: «Рўзи тоға ўн биринчи февролда умумхўжаликка аъзо бўлиб кирди. Қўшган ҳисасси — бир дона сопли кетмон ва бир бош итга ўхшаган эчки».

БОШОҒРИҚ

Маҳалламиздаги бир тўйда Кимсан ака куёвнавкарларга қовурма пиширибди. Юрсинбой деган мўмин-қобил йигитни «кочегар»ликка олиб, иккаласи ўчоқ қазиб қозон ўрнатгунча биринчи «яримта»ни, қозон ювиб сув қуйиш орасида иккинчи «яримта»ни, овқат пишиб етилгунча учинчи «яримта»ни уришибди. Қовурма тарқатиш шарафига очилган тўртинчи шиша яримлаганда ўзлари ҳам жуда «етилиб» қолишибди. Кимсан ака шишанинг оғзига сабзи тиқиб, Юрсинбойга буюрибди:

— Шуни қўйниққа уриб, тезда уйга жўнасинлар. Эрталаб иккаламиз бошоғриқ қиламиз.

Юрсинбой гандираклаб уйга жўнабди. Ҳовлисига ёндош бўлган маҳалла дўкони олдидан ўтиб бораётганда қоровул Ўринбой ака уни тўхтатиб, қўйни нега дўмпайиб тургани билан қизиқибди. Юрсинбой гапнинг тўппа-тўғрисини айтгач, Ўринбой ака: «Ҳе, уяти йўқлар,. тўйда ичганларинг етмай, уйга опкетиш нимаси!» дея дағдаға қилиб, содда йигитнинг ўлжасини уриб қолибди.

Ерга ёруғ тушиб-тушмай, чўзиқ-чўзиқ эшитилаётган овоздан уйғониб кетган Ўринбой ака ўзича кулимсираб қўйиб, кечаги ўлжа билан қоровулхонадан чиқибди. Бурчакка бориб мўраласа, сарпойчан Кимсан ака дарвоза олдида қўнишганича тинимсиз овоз қилаётганмиш.

— Юрсинбо-о-й! Ҳў-ў-в, Юрсинбой ука!

Шунда Ўринбой ака қувлик билан илжайиб: «Ҳов, акахон Юрсинбой буёқда турибдилар», деб қўлидаги шишачи кўрсатибди.

ТЕСКАРИ КЎМИШИБДИ

Шакарқишлоққа электр келадиган бўлибди. Бутун қишлоқ аҳли симёғоч кўмиш ҳашарига чиқибди. Қишлоқдан Қапчиғай ГЭСига бўлган масофанинг ярмига симёғоч ўрнатиб бўлишганда колхоз раиси келиб қолибди ва дабдурустдан чироқчилар раҳбарига дўқ ура кетибди:

— Ҳў, меровлар, ГЭСнинг директори Бахтиёров Қапчуғайдан Шакарқишлоқ томонга қаратиб симёғоч кўмиб боринглар, деган. Сизлар нега қишлоқ тарафдан бошладинглар?

— Фарқи нима? — деб сўрабди чироқчилардан бири.

— Ие, — дебди раис,—симни буёқдан тортиб берсанг, кейин хўтни[1] қандақасига тескарига юргизасан?

Шундан кейин шакарқишлоқликлар симёғочларни кўчиришиб, энди Қапчуғай тарафдан қишлоққа қаратиб бошқатдан кўмиб келишган экан.

[1] Хўт — электр токи.

ЎҒРИГА ИМКОН БЕРМАНГ

ЮК ва енгил автомашиналар, уларнинг эҳтиёт қисмлари нархи баландлашиб ўғриларнинг омади юришди. Шу йилнинг ўзида Жиззах вилоятида 20 автомашинани ўғри урди.

Шундан ўнтаси бўйича жиноятчилар топилди.

Жиззах шаҳрида, Зарбдор, Зомин, Ғаллаорол районларида ўғрилар, айниқса, фаоллашаяпти. 7 февраль куни кеч соат 10.30 да Зомин райони Ульянов шаҳридаги «Рус чойи» кафеси ёнида Тўхтаназар Шодмонқулов яп-янги «06» жигулисини ўғирлатди. Маълум бўлишича, машина эшиклари қулфланмаган экан. Биз операция эълон қилиб, район, вилоят, республика автомобиль йўлларига тезкор постлар ўрнатдик .Ўндан ортиқ милиция ходими туни билан ухламади. Эрталаб маълум бўлдики, машинани жабрланувчининг қалин дўсти, «Ҳулкар» кичик корхонасининг бошлиғи Бекбўта Ҳазратқулов ҳазиллашиб уйига миниб кетган экан. Икки дўстнинг ҳазили ғоят қимматга тушди.

14 апрель куни Октябрь районидаги Ҳамид Олимжон номли давлат хўжалигида МТС — 80 Белорусь тракторини ўғирлаб кетишди. Тракторни Пайариқ районидаги Крупская номли давлат хўжалигидан бут-бутун топиб, эгаларига қайтардик. Ўғри қўшни Беруний номли совхоз ишчиси 23 ёшли йигитча бўлиб чиқди.

Бизнингча, енгил автомашиналар кўп ўғирланаётганлиги сабабли автомашиналарни пулли сақлаш жойларини кўплаб очиш, борларини эса қатъий тартибга солиш керак.

Н. МУРОДОВ,
Жиззах вилояти йўл назорати бошқармаси бошлиғи.

ЭЪЛОНЛАР

АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИ "БАРС" САВДО УЙИ

БАРС

НИЗОМ САРМОЯСИ 10.000.000 СЎМ ОБЛИГАЦИЯЛАРНИ СОТАДИ

Битта облигациянинг номинал қиймати бор йўғи 5.000 сўм. Муассислар кенгаши йиллик омонатнинг 25 фоиз фойда олишига кафолат беради.

Сўм ўта қадрсизланаётган ҳозирги пайтда "Барс" облигациялари омонатни сақлашнинг энг қулай воситасидир!

ШОШИЛИНГ!

Облигацияларга обуна бўлиш муддати чекланган.

Сизни қуйидаги манзилгоҳда кутамиз: Ҳамид Олимжон майдони, 13"А".

Телефонимиз: 33 02 47, 55 90 15.

Реклама ахборот агентлиги "ИНТЕРБАРС"

Телефонимиз 55 90 15.

ДИҚҚАТ!

Ташкилот, колхозлар ва совхозларга, давлат ва кичик корхоналарга ҳамда алоҳида шахсларга ёғочни қайта ишловчи ускуналарни (7 хил операцияни бажарувчи) сотади.

Тўловни ҳисоб-китобнинг ҳар қандай шаклида, жумладан мол айирбошлаш орқали амалга ошириш мумкин.

Маълумот учун телефонлар: 41-56-90, 41-50-32.

«Узплодоовошвинпром» концернига қарашли 1-қурилиш-монтаж трести жамоаси трест бошқарувчиси Н. Курбоновга онаси

Кароматхон ҚУРБОНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор қилади.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Анвар ЖУРАБОЕВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Таҳририятга ҳажми 9 бетдан ортиқ мақолалар қабул қилинмайди. Топширилган қўлёзмалар муаллифларга қайтарилмайди.

Алоқа учун телефон: 33-07-48, Индекс: 64608. Буюртма Г—86.

Халқ сўзи

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 21.10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12